יעסטער
אמסטרדם קלאר און קיל

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

דאס אידישע וואָרט

THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

זון אויפגאנג — 4.22
זון אונטערגאנג — 8.41

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאָג

Vol. 20, No. 129. Winnipeg Monday June 30, 1930 — Published daily except Saturday and Sunday. — דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג — מאנטאג ד׳ תמוז, תר״צ.

קעניג קאראָל פארדאמט ווידער רומענישן אנטיסעמיטיזם

אראבישע באנדיטן דערשיסן אידישן שומר אין תל-יוסף

(ספעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")

ירושלים, יוני 30 (איטא). — אראבישע באנדיטן האבן לעצטע נאכט געשאסן און געטויט יצחק פינקל, א שומר אין תל־יוסף, א גרויסער אידישער ישוב אין עמק. א פאליציי אפטיילונג איז אנגעקומען פון עין־חרוד קיין תל־יוסף, באגלייט פון אויספארשער צו יאגן זיך נאך די באנדיטן. איינציקע שאסן זיינען איבערגעבליבן געווארן אייזדער פינקל איז געפאלן טויט.

—(::)—

סאבוויי אויף פעמבינא וועט וועט באלד געבויט ווערן

אויף דער זיצונג פון שטאט־ראט פרייטאג איז גוטגעהייסן געווארן דער אפמאך מיט דער סי. ען. אר. פאר דעם ביי פון א סאבוויי אונטער אירע רעלסן אויפ׳ן קרייץ־וועג פון׳ם פעמבינא שליאך, ארום הארא סטריט.

לויט׳ן אפמאך דארף די ארבעט אנפאנגען זיך ניט שפעטער ווי אוגוסט 1טן, עס וועלן אבער פארשטאנען, אז די ארבעט וועט זיך אנפאנגען אין פארלויף פון איינציק וואכן צייט.

די שטאט, פון איר זייט, פארפליכטעט זיך צו שליסן איינציק נאסן און איבערנעבן זיי צו דער איינבאן פאר איר נייע עס פארגרעסערטן פארט־רודזש הויף.

די ארבעט, וועט באהויפטשט, וועט קאסטן עטלאכע מיליאן דאלאר.

—(::)—

מזל טוב

א זון געבארן צו מר. און מרס. ב. מייטאג. מוטער און קינד אין גוטן צושטאנד אין סט באניפייס האספיטאל.

דריי דערטרונקען, א צאָל פארוואונדעט אין וואָך-ענד עקסידענטן

דער יום־טוב׳דיקער וואָך־ענד, וואס האט באציינט די אפיציעלע עפענונג פון׳ם זומער־סעזאן, האט געקאסט אין ווינניפעג און אומגעגענט דריי קרבנות אין דערטרונקענע, און ניט ווייניקער ווי צען אין שווער און לייכט פארוואונדעטע אין פארקער עקסידענטן.

וויליאם ראס, 21 יאר, 512 מאקריי עוו., האט זיך דערטרונקען ווען זיין שיפל אויף וועלכן ער איז געפארן האט זיך אר־צערגעקערט צווישן ווינניפעג ביטש און גימלי. זייגער א חבר וואס איז געפארן מיט אים האט זיך נעראטעוועט שווימענ־דיק.

טאמאס בערדזשאו, 41 יאר, 549 דזשובעלי עווע., פלוצלונג באפאלן פון א הארץ־אטאקע, האט זיך נעכטן דערטרונ־קען באדענדיק זיך אין א גרוב פון גראוול, אין בוירד׳ס היל, אויף די אונן פון זיין פרוי און די פרויינס, וועלכע האבן אים ניט געקאנט העלפן.

אויריל דזשיימס פארטשאוס, 19 יאר, האט זיך דערטרונקען באדענדיק זיך אין א טיים).

ווינניפעגער יונגערמאן אין ערנסטן צו-שטאנד נאך געשלעג אין ראסערי

טאמאס האליידיי, פון 405 טווייד עווע. געפינט זיך איצט אין א קריטישן צו־שטאנד אין׳ם דזשענערעל האספיטאל, נאך א געשלעג וואס זאל האבן פארגעקומען נעכטן בייטאג אין ראסער, מאנ.

מר. האליידיי איז נעכטן ארויסגעפאר־מיט עטלאכע חברים צו א פריינט אין ראסער, וואו א צאל יונגעלייט פון ווי־ניפעג איז זיך צוזאמען געקומען. א גע־שלעג זאל האבן אויסגעבראכן צווישן די יונגעלייט, אין וועלכער האליידיי האט גע־כאפט א שטוים אין בויך, און איז געפאלן באוואוסטלאז. מען האט לכתחילה אים אפ געפירט א היים, רעכענענדיק די זאך פאר ניט ערנסט, אבער ווען ער איז ניט דער סי. ען. אר.

שטאָט-ראט שטימט איין צו העכערונג פון טראמוואי טאריף

נעמט אָן מיט 10 צו 8 שטימען פארשלאג צו העכערן טאריף צו 7 סענט. — נייער טאריף וועט באלד אריין אין קראפט.

מיט צען שטימען צו אכט, האט דער סיטי קאונסיל, אויף א ספעציעלער זיצונג פרייטאג אוונט, באשלאסן צו דערלויבן דער ווינניפענער עלעקטריק קאמפני צו העכערן צייטווייליק די "סטריט קאר פעיר". דער נייער טאריף, וואס וועט אריין אין קראפט דעם פערצנטן יולי, וועט זיין: קעש פייר, 7 ס.; בילעטן 5 פאר 35 ס. אדער 15 פאר א דאל.; ארבעטער בי־לעטן ווי פריער, 8 פא ר25 סענט.

דאס זיינען נאר צייטווייליקע אראנ־זשמענטס, פאר וועלכע די קאמפאני פאר פליכטעט זיך גלייך אויסצעבן 300 טוי־זענט דאלאר פאר דרייגענדיקע אויסבע־רונגען, ווי נייע וואגענען, פארריכטן די וועגן און א. וו. דער ענדגילטי־קער אורטייל וועט זיין קעגן דער קאמ־פאני און די אלטע "פעירס" וועלן צוריק צאלן דעם אונטערשייד צווישן די אלטע און די נייע טאריפן.

דער באשלוס איז אנגענומען געווארן קעגן די שטימען פון די זיבן ארבעטער אלדערמען, צוזאמען מיט וועלכע עס האט געשטימט אלד. פרעד פאלמער, נארד ווי־ניפעג. די ארבעטער אלדערמען האבן באַ־זונדערס פראטעסטירט, ווען זיי האבן זיך דערוואוסט, אז יענע אלדערמען האָ־בען נאך פריער באשלאסן אויף א קאקוס מיטינג אין מעיארס אפיס, צו וועלכן די ארבעטער זיינען ניט איינגעלאדן געווארן, צו שטימען פאר דער ציטווייליקער הע־כערונג.

פאָליטישע קאָמיסיע פון אידישער אגענטור זאָגט זיך אָפּ פון צו אנער-קענען סימפּסאָנס באריכט

לאנדאן, יוני 30.— די פאליטישע קאָ־מיסיע פון דער אידישער אגענטור, וואס האט אפגעהאלטן איר זיצונג דא, האט ארויסגעלאזן א דערקלערונג, אין וועלכער זי זאגט זיך אפ פון צו אנערקענען לארד סימפסאנס באריכט איבער דער פראגע פון קאלאניזאציע און איינוואנדערונג, וואס דער באריכט זאל ניט זיין.

די דערקלערונג זאגט, אז די קאָמיסיע צווייפלט ניט אין לארד סימפסאנס קאָמ־פעטענץ און אומפארטייאישקייט. זיין אורטייל קאן אבער פון אידן ניט אנער־קענט ווערן, ווייל "טעכנישע און עקאָנאָ־מישע השבונות און אויסרעכענונגען קאָ־נען ניט גענומען ווערן אין שטרייטגען אָנ־באטראכט ווען דאס האט צו טאן מיט דער אומבויזנאמער אנטשלאסנהייט און דער ארבעט פון א פאלק".

איקא פראָצעס אין עסטעוואן גייט אָן; הארן גיט צו אז ער איז געזעסן אין טורמע אין פוילן

עסטעוואן, סאסק., יוני 28 (פון אונ־זער קארעספאנדענט י. בן־דוד). — א פאר שווינדל.

צוגעבנדיק אז ער איז געווען אין גע־פענגניש, האט אבער מר. הארן אפגע־זאגט זיך פון צו ענטפערן וויטערדיקע פראגעס וועגן דעם ענין, זאגנדיק, אז ער האט שוין גענוג געלטן פאר וועלכן עס איז אומרעכט וואס ער איז באנאנגען אין פוילן.

מר. וואלף הארן האט ווייטער גע־מאכט א פערזענלאכן אפיל צו ריכטער ווייל ער זאל איבערייסן דעם פראצעס, אויס׳ן גרונד וואס געוויסע דאקומענטן, וועלכע ער זאל נויטיק דארפן האבן, זיי־נען אין אנזיץ פון זיין אדוואקאט, אין מאנטרעאל. אבער מר. פערקינס האט דערציילט דעם ריכטער, אז כאטש ער איז געשטאנען אין פארבינדונג מיט מאנ־טרעאל, האט ער ניט געקאנט ארויסבאר־קומען קיין ענדגילטיקע באשטעטיקונג וועגן דעם. ון. מ. ראוז, קיי. סי., האט נעמאכט שטארקע אויסזעצונגען קעגן אן איבערריין, באציינענדיק מר. הארנס בק־שה ווי א פארזוך צו פארציען דעם פראצעס, וועלכער, ווי ער האט געזאגט, איז פארפירט געווארן כדי צו אויסבעגן דעם וועג פאר צוויי ציוויל פראצעסן וואס מר. הארן פארפירט אין מאנטרעא־לער גערעכטן, פאר שאדענערזאץ וואס באטרעפט צוזאמען א פערטל מיליאן דאָ־לאר.

דער קרייץ־פארהער פון מר. וואלף הארן גייט ווייטער אָן, אין דער פראצעס וועט ווארשיינלאך פארנעמען דעם גרעס־טען טייל פון קומענדיקער וואָך.

ווינניפעגער יונגערמאן אין ערנסטן צו-שטאנד נאך געשלעג אין ראסערי

נעקומען צו זיך, האט מען אים אפגעפירט אין שפיטאל, וואו דר. לעמאן האט גע־מאכט איבער אים א דרינגענדיקע אפע־ראציע. זיין לאגע איז איצט א קריטישע.

די פראוויזיציעלע פאליציי זוכט אונ־טער די אנגעלעגנייט. דערווייל איז נאך ניט באקאנט, אז זי זאל האבן וועמען ארעסטירט אין פארבינדונג מיט דעם פאל

—(::)—

פאסאזשירן פון "קאסטושקא" קומען היינט

די פאסאזשירן פון דער שיף קאסטוש־קא", קומען אָן היינט אוונט, מיט 9.30 אוונט, מיט צווייפלט ניט אין לארד סימפסאנס קאָמ־פעטענץ און אומפארטייאישקייט. זיין אורטייל קאן אבער פון אידן ניט אנער־קענט ווערן, ווייל "טעכנישע און עקאָנאָ־מישע השבונות און אויסרעכענונגען קאָ־נען ניט גענומען ווערן אין שטרייטגען אָנ־באטראכט ווען דאס האט צו טאן מיט דער אומבויזנאמער אנטשלאסנהייט און דער ארבעט פון א פאלק".

אויף א באזוך אין דער וועסט

סער הענרי טארנטאן

סער הענרי טארנטאן, פרעזידענט פון די קאנאדער נאציאנאלע איינזבאנען, איז לעצטן אוונט דורכגעפארן ווינניפעג אויף אן אינספעקציע טור איבער דער וועסט, אין דער באגלייטונג פון זיין פרוי און די הויפטן פון די פארשיידענע דעפארט־מענטס פון דער סי. ען. אר. ער וועט צוערשט באזוכן דזשעספער פארק, וואו ער וועט אינספעקטן די נייע געביידעס פון דזשעספער פארק לאדזש, דעם גרויסן זר־מער האטעל אין די בערג, און וועט דער־נאך באזוכן דעם פאסיפיק בריעג, וואו די סי. ען. אר. האט נאך וואס פארענדיקט דריי שיפן פאר פארבינדונגען מיט אלאס־קא פון וואנקאווער דורך פרינס־רופערט.

סאבוויי אויף פעמבינא וועט וועט באלד געבויט ווערן

אויף דער זיצונג פון שטאט־ראט פריי־טאג איז גוטגעהייסן געווארן דער אפ־מאך מיט דער סי. ען. אר. פאר דעם ביי פון א סאבוויי אונטער אירע רעלסן אויפ׳ן קרייץ־וועג פון׳ם פעמבינא שליאך, ארום הארא סטריט.

לויט׳ן אפמאך דארף די ארבעט אנ־פאנגען זיך ניט שפעטער ווי אוגוסט 1טן, עס וועלן אבער פארשטאנען, אז די ארבעט וועט זיך אנפאנגען אין פאר־לויף פון איינציק וואכן צייט.

די שטאט, פון איר זייט, פארפליכטעט זיך צו שליסן איינציק נאסן און איבער־נעבן זיי צו דער איינבאן פאר איר נייע עס פארגרעסערטן פארט־רודזש הויף.

די ארבעט, וועט באהויפטשט, וועט קאסטן עטלאכע מיליאן דאלאר.

—(::)—

מזל טוב

א זון געבארן צו מר. און מרס. ב. מייטאג. מוטער און קינד אין גוטן צושטאנד אין סט באניפייס האספיטאל.

דריי דערטרונקען, א צאָל פארוואונדעט אין וואָך-ענד עקסידענטן

דער יום־טוב׳דיקער וואָך־ענד, וואס האט באציינט די אפיציעלע עפענונג פון׳ם זומער־סעזאן, האט געקאסט אין ווינניפעג און אומגעגענט דריי קרבנות אין דערטרונקענע, און ניט ווייניקער ווי צען אין שווער און לייכט פארוואונדעטע אין פארקער עקסידענטן.

וויליאם ראס, 21 יאר, 512 מאקריי עוו., האט זיך דערטרונקען ווען זיין שיפל אויף וועלכן ער איז געפארן האט זיך אר־צערגעקערט צווישן ווינניפעג ביטש און גימלי. זייגער א חבר וואס איז געפארן מיט אים האט זיך נעראטעוועט שווימענ־דיק.

טאמאס בערדזשאו, 41 יאר, 549 דזשובעלי עווע., פלוצלונג באפאלן פון א הארץ־אטאקע, האט זיך נעכטן דערטרונ־קען באדענדיק זיך אין א גרוב פון גראוול, אין בוירד׳ס היל, אויף די אונן פון זיין פרוי און די פרויינס, וועלכע האבן אים ניט געקאנט העלפן.

אויריל דזשיימס פארטשאוס, 19 יאר, האט זיך דערטרונקען באדענדיק זיך אין א טיים).

י. קירזשנער, חשוב׳ער ווינניפעגער תושב, טויט נאָך לאנגער קראנקהייט

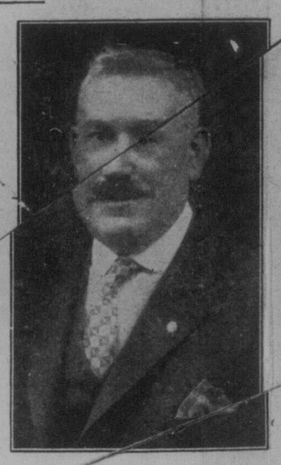

י. קירזשנער

נאך א לייגנערער קראנקהייט, איז נעכטן געשטארבן יהושע קירשנער, איי־נער פון די אנגעזעענסטע אידישע תושבים פון ווינניפעג. ער איז געווען בלויז 54 יאר אלט.

דער פארשטארבענער איז אנגעקומען אהער פון דובנע רוסלאנד אין יאר 1905. א מענש א גוטמוטיקער און א ברייטהאר־ציקער, האט ער דא דערוואכן א ברייטן קרייז פון פריינט. ער האט דא פארנומען זייער א חשוב׳ן ארט אין פארשיידענע נעזעלשאפטלאכע טעטיקייטן, און האט ביינגעשטייערט מיט א ברייטער האנט פאר אלע אידישע ענינים. ער איז געווען זייער אן אקטיווער טוער אין חיברו סיק בענע־פיט סאסייטי, אין תלמוד־תורה, אין מר־שב־זקנים, אין בית־יתומים, אין קלעניק, אן אימיגראנטן־הילף־פארעיין, אין בית־יעקב שול, און האט פארנומען פארהאנט־ווארטלאך עמטער אומעטום, ארבעטנדיק מיט׳ן גאנצן קראפט פאר זייער וואוילזיין.

די אלע אינסטיטוציעס, ווי אויך זיי־נע צאלרייכע פריינט, און באקאנטע, ביי וועלכע ער איז געווארן קאליבט און גע־אכטע, וועלן שווער פילן זיין פארלוסט.

דער פארשטארבענער האט איבערגע־לאזן א פרוי און פיר טעכטער, — צוויי אויף ווינניפעג, מרס. קירשנער (קאהן) אדאפטירט געווארן פון מר. קירשנער), אין ווינניפעג, און מרס. גאלדין, אין שי־קאגאָ, און צוויי ניט־פארהייראטע טעכ־טער אין דער היים.

די לויה קומט פאר׳ן היינט נאכמיטאג, צום בית עולם פון היברו סיק. רעג. סאס.

נאָטיץ צו קאָרעספּאָנדענטן

אלע וואס שיקן באריכטן, קארעספאנדענצן, ארטיקלען אדער בריוו אין רעדאקציע, זיינען דרינגענד געבעטן:

1. צו שרייבן קלאר און דייטלאך, באזונדערס נעמען פון פערזאנען.
2. צו שרייבן מיט טינט, און ניט מיט א בלייפען.
3. צו שרייבן אויף איין זייט פון א ש מ א ל ן בוינגלע פאפיר.
4. איבערצוזאגן פלאץ צווישן איין שורה און דער צווייטער, צו׳ד ערמעג־לאכן דעם רעדאקטאר צו מאכן די נייטיקע קארעקטורן אויפ׳ן פלאץ.
5. צו באנוצן זיך, אויף וויפל מעגלאך, מיט אידישע בוערטער, אנשטאט ענגלישע; למשל: "וואלן", אנשטאט "עלעקשאנס".
6. ניט אלעמאל אן אייער פולן נאמען און אדרעס, אנדערש וועט עס זיין ער ניט נעדרוקט ווערן. איר קאנט האבן אייער צושריפט נערדזקט אונטער א פסעוודאנים, אויב פארלאנגט, אבער די רעדאקציע מוז אלעמאל האבן אייער נאמען און אדרעס.

דער רעדאקציע קומט זיך אפט אויס צו פארווארפן צושריפטן, אדער ווייל זיי זיינען ניט לעזבאר, אדער ווייל זיי היטן ניט אפ אנדערע וויכטיקע פון די אויסגערעכנטע כללים. מיט אביסל מער פון אייער פריינטלאכער אויפמערקזאמקייט און פארזיכטיקייט קאנט איר אונז העלפן אויסמיידן א סך די דאזיקע אומאנגענעמלאכקייטן.

פארדאמט אנטיסעמיטיזם

קעניג קאראל, פון רומעניע

באוואוסטער אידישער אקטיאר געשטארבן

ניו־יארק, יוני 30 (איטא). — דער באר־וואוסטער אידישער אקטיאר סטעוועל טאר־ביעס (טאבאטשניקאוו), איז דא גע־שטארבן אין עלטער פון 69 יאר.

דער פארשטארבענער איז געווען פאר־בונדן מיט׳ן אידישן טעאטער פאר 40 יאר צייט. ער איז געבארן געווארן אין קאמענעץ־פא־אלסק, און איז אריבערגע־בראכט געווארן קיין אמעריקע פון יעקב אדלער מיט 37 יאר צוריק.

"גיט מיר צייט און איך וועל איינשטעלן אָרדענונג", זאָגט ער צו אידישער דעפּוטאציע

בוקארעסט, יוני 30 (איטא). — קעניג קאראָל פארזיכערונג וואס ער האט ווי־דער געמאכט צו א דעלעגאציע פון אי־דישע דעפוטאטן, אז ער וועט באשיצן די אידישע באפעלקערונג און אז ער פאר־דאמט דעם אנטיסעמיטיזם, האט געמאכט זייער א גוטן איינדרוק אויף די אידישע קרייזן.

ווען די דעלעגאציע האט באריכט די פראגע פון די לעצטע אטאקעס אויף די אידן אין בעלץ, האט דער קעניג געזאגט: "גיט מיר נאר צייט, און איך וועל איינ־שטעלן אָרדענונג".

דער רעגירונגס אינספעקטאר אנגעלעס־קו, וועלכער איז באשטימט געווארן אונ־טערצוזוכן די איינציידענען אין בעלץ, באַ־שטעטיקט, אז עטלאכע פאליציי באאמ־טע און פאליציסטן זיינען שולדיק אין די אטאקעס. עס איז באשלאסן געווארן צו פארגרעסערן די פאליציי אפטיילונג אין בעלץ, וואו פולשטענדיקע אָרדענונג איז איינגעשטעלט געווארן.

—(::)—

אויף א באזוך אין ווינניפעג

מר. פיטער פעלדמאן, סי. ען. אר. טעלעגראף אנגעשטעלטער אין מאסקא־טון, איז אויף א באזוך אין שטאט. ער איז דער נאסט פון זיין מוטער, מרס. ס. פעלדמאן, 769 מעננוס עווענע.

שטארקע אנטישונג מיט ענגלאנד אויסגעדריקט ביי עפענונג פון אמע־ריקאנער ציוניסטישער קאָנפערענץ

איבער צוויי טויזנט דעלעגאטן און געסט ביי דער עפענונג פון גרויסער קאָנווענשאָן אין קליוולאנד. — ליפּסקי דערדט אויך וועגן פארשטארקן ציוניסטישע אָרגאניזאציע.

קליוולענד, אהייא, יוני 30 (איטא).— שארפע אנטישונגס מיט ענגלאנד ניט דורכפירן דעם נייסט אין דאס ווארט פון פאלעסטינער מאנדאט, אין פעסטע אנט־שלאסנהייט צו פארשטארקן די קרעפטן פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין אמעריקע, זיינען געווען די צוויי וויכטיק־סטע זאכן אויסגעדריקט ביי דער עפענונג זיצונג פון דער 33טער יערלאכער קאָנ־ווענשאן פון דער אמעריקאנער ציוניסטי־שער ארגאניזאציע, געעפנט נעכטן נאכ־מיטאג אין קליוולאנד אדיטאָריום.

איבער צוויי טויזנט דעלעגאטן און געסט האבן הארציק אפּאָדירט יעדע אטאקע פון די רעדנער אויף דער בריטי־שער רעגירונג, קריטיקירנדיק איר אומפּע־איקייט צו פארווארטן דעם מאנדאט אי־בער פאלעסטינע, צווינגענדיק דאס וועלט אדנטטום צו ווענדן זיך צו דער פעלקער ליגע מיט דער פארדערונג, אז נערעכטי־קייט זאל נעטאן ווערן.

לוואיס ליפּסקי, אין זיין עפענונגס רע־דע, האט צוויישן אנדערע געזאגט: "אונ־זערע פראטעסטן וועלן ניט אנשווינן ווערן וואו דער באפעל אפּצושטעלן די אידישע אימיגראציע וועט ניט צוריקגעצויגן ווערן; און וואו דאס לעצטע "ווייסע פאפיר" וועט ניט פארבריט ווערן אויף א פראגנאדס אויסגערעכנט צו פארווירקלאכן דעם אות און דעם נייסט פון׳ם מאנדאט".

"די רעכט נגעגבן צום אידישן פאלק אונטער׳ן מאנדאט", — האט ער ווייטער געזאגט, — "קאנען ניט צוריקגעצויגן וועד־רען אדער צייטווייליק סוספענדירט ווערן פאר דער באקוועמלאכקייט פון דער מאנ־דאטן מאכט, א צוטרוי איז א צוטרוי, ווי שווער עס זאל ניט זיין אים צו דערפילן, — און אזוי לאנג ווי ענגלאנד האלט דעם מאנ־דאט און זי פראָביטירט פון איר אנ־וועזנהייט אין פאלעסטינע, אזוי לאנג וועט זאל אלטן אין ענגלאנד אז ניט נייס אין דער אמעריקאנער אויפפאסונג פון דער מאנ־דאטן, האט ער ניט געקאנט ארויסבאר־קומען קיין ענדגילטיקע באשטעטיקונג וועגן דעם. ון. מ. ראוז, קיי. סי., האט נעמאכט שטארקע אויסזעצונגען קעגן אן איבערריין, באציינענדיק מר. הארנס בק־שה ווי א פארזוך צו פארציען דעם פראָצעס, וועלכער, ווי ער האט געזאגט, איז פארפירט געווארן כדי צו אויסבעגן דעם וועג פאר צוויי ציוויל פראָצעסן וואס מר. הארן פארפירט אין מאנטרעא־לער גערעכטן, פאר שאדענערזאץ וואס באטרעפט צוזאמען א פערטל מיליאן דאָ־לאר.

דער קרייץ־פארהער פון מר. וואלף הארן גייט ווייטער אָן, אין דער פראָצעס וועט ווארשיינלאך פארנעמען דעם גרעס־טען טייל פון קומענדיקער וואָך.

פּוטבאָל פּארטיע צווישן י. מ. ה. א. און פּארט־רודזש וועט פאָרגעזעצט ווערן מיטוואָך

צוליב דעם וואס עס איז געווארן שפעט האבן די י. מ. ה. א. און די "פארט רודזש רעד־שיערס" איבערגעריסן די פוט באל נייס געשפּילט לעצטן שבת.

די נייס וועט פארגעזעצט ווערן פון דאס ניי דעם מיטוואָך 6.30 נ.מ. אויפ׳ן זעלבן פלאץ, אין קראפדערס הויף (נארט ענד). די דאזיקע נייס פארשפּרעכט צו זיין איינע פון די אינטערעסאנטסטע פאר פוטבאל ליבהאבער.

אנב - [illegible]

און מארק

ביראָ־בידזשאן אראָפּ, קרים ארויף

סמעמענע הויבט זיך תמיד אויף איבער זוייער מיילך — א פאלקס חכמה

ווען אימעצער באט אונז אן א לאנד ווי ביראָ־בידזשאן, — און נאך מיט מלוכה־שער שטיצע צו קאלאניזירן עס, — מיט א צוואנציק — דרייסיק יאר צוריק, וואלטן מיר געשפּרונגען פון באגייסטערונג. ווען מיר וואלטן אין עטלאכע יאר ארום אויס־נעפונען, אז מיר קאנען די טעריטאָריע ניט נעמען אדער אז מען ציט זי צוריק פון אונז, וואלטן מיר שרעקלאך אנטוישט געווארן.

היינט זיינען מיר שוין דערפארענע מענשן. מיר זיינען שוין געוויינט געווארן צו גרויסע טעריטאָריעלע ישובות און צו גרויסע אנטוישונגען.

מיר האבן פאר די לעצטע יארן געהאט א היבשע צאל טעריטאָריעס "אוועקגע־נעבן" צו אונז, און אז עס איז נעקומען צו נעמען, האט זיך ארויסגעוויזן, אז, א״ר מיר קאנען זיי ניט פארנעמען, אדער אז מען גיט און מען לאזט פון האנט ניט...

די אידישע וועלט האט דערפאר ניט אויפגענומען מער מיט קיין בזונדער באַ־גייסטערונג די בשורה, אז די סאוועט רע־גירונג האט באשלאסן אוועקצוגעבן ביראָ־בידזשאן פאר א אידישער רעפּובליק, ווי דערפארענע מענשן. האבן מיר זיך גע־זאגט: מיר וועלן צייט האבן באגייסטערט צו ווערן שפּעטער . . .

און מיר זיינען ניט באזונדערס אַנ־טוישט איצט, ווען עס זעט אויס, אז דער ביראָ־בידזשאן ענין איז צערונען געווארן, און אז דער קאמזעט ציט שוין צוריק סר־מען אסיגנירט פאר ביראָ־בידזשאן, אויס־צוגעבן זיי אין קרים, — מיט איין וואָרט: אז ביראָ־בידזשאן עקזיסטירט נאָר כדי צו געבן נאך אן עקזיסטענץ בארעכטיקונג דעם איקאר . . .

***

דאס מיינט ניט, אמווייניקסטנס אויף וויפל ס׳איז שייך מיר אליין, אז עס פאר־דריסט מיך ניט, וואס נאך א טעריטאָרי־עלער חלום איז צערונען געווארן, אדער האלט אין צערונען ווערן

מערנישט. וואס ביראָ־בידזשאן האט לכתחילה ניט באזונדערס אפּגעלירט צו מיר. דער גאנצער פּראָיעקט איז געווען מער א סאוועטיש פאליטישער און קאָ־מוניסטיש פאליטישער, ווי א אידישער קאָ־לאָניזאטאָרישער. אלע אפיציעלע באריכטן פון דארטן זיינען אין מיינע אויגן גע־שטאנען אונטער א פראגע צייכן, — און אנב האבן ערנסטע אידישע קאָמוניסטי־שע פירער אין סאוועטן־פארבאנד גופא געוואגט צו צווייפלן אין דעם פּראָיעקט.

אויף ביראָ־בידזשאן האב איך דערפאר לכתחילה געקוקט ניכער ווי אויף א סאָ־וועטיש־פאליטישן, ווי אויף אידיש־טעריר טאריאליסטישן עקספּערימענט. און אין זיין דורכפאל ביז איצט זע איך גארניט קיין דורכפאל פון דער טעריטאריאליסטי־שער אידייע.

עס זיינען נאך דא איצט אויף אין סאָ־וועט פארבאנד געוגן שחמים, וואו עס קאנען מיט ווייניקער שווערקייטן גע־גרינדעט ווערן קאָמפאקטע אידישע ישו־בים, וואס זאלן מיט דער צייט פארוואנ־דעלט ווערן אין אידישע אוטאָנאָמע קרייזן. איינער פון זיי, דער גינסטיק־סטער אין מיין מיינונג, פארבלייבט נאך קרים.

***

קרים, זעט איר, איז מיר געפער־ווען פון אנהויב אן, און געפעלט מיר היינטיקן טאג. — כאטש קרים איז אין קאָמוניסטישע אויגן געווען כמעט אזוי טריף ווי ארץ־ישראל, זינט ס׳איז געווארן ביראָ־בידזשאן . . .

קרים האט אן א צאל פארצוגן קעגן בי־ראָ־בידזשאן: ס׳איז נאעגט צו די קאָמ־פאקטע אידישע ישובים פון אוקראינע, ס׳איז אין איירופּע, האט א ים וואס פאר־בינדט עס נאענט מיט דער צווייזיזרטער וועלט, האט א פארהאלטנסמעסיק מילי־דערן קלימאט (אפילו אין די צפון טיילן) און א סך אנדערע מעלות.

עס האט נאך אויך באדייטנדיקע ליידי־קע שטחים פאר קאָלאָניזאציע, און גרויסע אינדוסטריעלע אויסזיכטן. עס האט אויף א רעזערוו פון זומפיגן באדן און קאן אמעליאָרירט ווערן און פארוואנדלט ווערן אין זייער פּרוכטבאר באדן. ווי טייער דאס זאל ניט דאנפן קאסטן, ווען עס נאך אלץ זיין בילליקער ווי די אידישע קאָלאָניזאציע אין ביראָ־בידזשאן.

אמת, אין קרים זיינען דא טאטערישע מוסולמאנער, פונקט ווי אין ארץ־ישראל זיינען דא אראבישע מוסולמאנער. אבער די סאוועט רעגירונג וועט דאך קיינער ניט חישד זיין אין בשותפות׳דיקן מיט די אידן אימפּעריאליזם קעגן די טאטערן, וואס האבן מיט הונדערטער יארן צוריק באזונדער קרים, ווי די אראבער האבן באַ־זיצט פאלעסטינע, — און קאָמוניסטן וועלן ניט העגן די קרימער טאטערן צו פאגראָ־מען אויף אידן . . .

***

און פאר קרים, זעט מיר אויס, וועט דער־אונפערגאנג פון ביראָ־בידזשאן זיין א טוכה.

שוין קאָנצענטרירט דער קאמזעט זיי־נע וויכטיקסטע קאָלאָניזאציע אקטיווי־טעטן אין קרים (מיט טיילווייזער קאָנ־צענטראציע פון אידישע אינדוסטריעלע ארבעטער ביי קערטש), און ציט אפ פאנדן וואס וועלכן אויפגעטאן ווייניק גוטס אין ביראָ־בידזשאן, פאר קרים.

מען רעדט דא ניט ווענן א אידישער רעפּובליק, — אבער דאס איז גוט אזוי: האלעוואי וואלט מען אזוי ניט גערעדט ווענן א אידישער מלוכה אין ארץ־ישראל, נאר מען וואלט בעסער געטאן, — עס וואלט געווען גזעזלעטער פאר אלע צדדים...

מיט דער פארטונקלונג פון ביראָ־בידז־

(שלוס אויף לעצטער זייט)

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish newspaper of Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 212
Winnipeg — Manitoba

מעמאָראַנדום וואָס באַווייזט היסטאָרישע פאַרבינדונג פון אידן מיט דעם כותל מערבי

דר. עליאש, פאַרטרעטער פון אידישן צד, ווייזט אָן אויף אידישע רעכט בנוגע דעם כותל מערבי

ירושלים, יוני (איטא).— א מעמאָראַנדום, אין וועלכן עס ווערט אָנגעוויזן די היסטאָרישע פאַרבינדונג פון דעם אידישן פאָלק מיט דעם כותל מערבי זינט דעם חורבן פון בית המקדש ביז צו דער איצטיקער צייט, איז היינט איבערגעגעבן געוואָרן צו דער אינטערנאַציאָנאַלער כותל מערבי קאָמיסיע, וואָס איז דאָ אַהער געקומען, כדי אויסצוגלייכן די סכסוכים וואָס עס הערשן צווישן די אידן און דאָראַבער בנוגע דעם כותל מערבי. דער מעמאָראַנדום איז איבערגעגעבן געוואָרן אויף דער היינטיקער ערשטער עפנטלאַכער זיצונג פון דער קאָמיסיע.

דער מעמאָראַנדום וואָס איז צוגעגרייט געוואָרן פון דר. סיירוס אדלער, דער פּרעזידענט פון דעם אידישן טעלאַפאָנישן סעמינאַר אין אַמעריקע און פּרעזידענט פון דער "אַמעריקאַן דזשואיש קאָמיטע" אַנטהאַלט, הונדערט זיינען און איז איבערגעגעבן געוואָרן צו דער קאָמיסיע מיט געוויסע קליינע ענדערונגען, ווי נאָמען פון דער אידישער אָגענטור פון וועד לאומי און פון דעם ראַבינאַט. די ענדערונגען זיינען געמאַכט געוואָרן דורך דר. נאָרבערט ווייזגלאַס, דער פאַרזיצער פון דער קאָמיסיע, אין נאָמען פון דר. אַלבערט אַינשטיין, דר. אַלבערט אַינשטיין איז אַן אידישער פאַכמאַן אין דער טעאָריע פון רעלאַטיוויטעט.

מיר ווייסן נים, אויף וויפל די טענות פון דער טראַמוויי קאָמפּאַני זיינען גערעכטע — כאָטש עס איז קיין ספק נים, אז אירע הכנסות זיינען לעצטנס שטאַרק געפאַלן. דאָס האָט אָבער געזאָלט אויסגעפאַרשט ווערן דורך אַן אונטערזוכונג פון דער קאָמפּאַניס ביכער און חשבונות.

וואָס פאַר אַנדערע איז אָבער קלאָר איז, אז, אויב די קאָמפּאַני דאַרף קריגן וועלכע ס'איז באַפרידיקונג, טאָר דאָס נים געמאַן ווערן אויפ'ן חשבון פון'ם טראַמוויי־פאָרער. געהעכערטע "פעירס" וועלן זיין אַ געהעכערטע לאַסט אויף דעם אַרימערן טייל פון דער באַפעלקערונג, וואָס האָט נים קיין איינגענע אויטאָמאָבילן, און וואָס קאָן אַמוויינינקסטנס טראָגן די לאַסט. דאָס וועט צוערשט פאַלן אויף דער אַרימערן אַרבעטער, וואָס פאָרט צו דער אַרבעט מיט'ן טראַמוויי, און וועמעס פרוי און קינדער קומען באַנוצן זיך מיט'ן טראַמוויי אין זייערע פאַרבינדונגען מיט די פאַרבינדונגען פון דער טראַמוויי־פאָרער. אַ סך מענשן, וואָס באַנוצן זיך מיט'ן טראַמוויי, ווערן אויפגעשטעלט אויף אַ נייע שוועריקייט, אַז זיי וועלן אַרויפלייגן אַ נייע שווערע לאַסט אויף זייערע באַשריינקטע בודזשעטן.

אַגב מוזן די כסדר'דיקע העכערונגען פון די "פעירס" פירן צו אַ ווייטערדיקער פאַרקלענערונג פון דעם טראַמוויי פאָרער. אַ סך מענשן, וואָס באַנוצן זיך איצט מיט'ן טראַמוויי, וועלן בעסער גיין צופיס, אָדער זיי וועלן זוכן דירות נאָענט צו זייערע אַרבעטס פּלעצער אין צענטער, וואָס איז פאַר זיך אַליין נים קיין גינסטיקע דערשיינונג. — דער צענטער פון שטאָט ווערט מער איבערגעפאָלקט, און די געזינטערע פאַרשטאָטיקע דיסטריקטן ווערן פאַרלאָזן.

אויב ס'איז נייטיק צו באַפרידיקן די קאָמפּאַני, דאַרף דאָס נים געטאָן ווערן דורך העכערע "פעירס". נאָר דורך הנחות אין שייערן. עס וואָלט זיך אַפילו געלויגט בעסער צו גיבן דער קאָמפּאַני אַ סובסידיע, אויב דאָס זאָל זיין נייטיק כדי אנצוהאַלטן נידריקערע "פעירס".

נאָטירלאַך, וועט דער דורכשניטלאַכער שטייער צאָלער דאַרפן דורך זיינע געהעכערטע שטייערן דעקן אָט די אויסגאַבן. דאָס זעט אויס אייביג אויף צו זיין אַן עולה קענן אים: פאַרוואָס זאָל ער צאָלן העכערע שטייערן, כדי דער טראַמוויי־פאָרער זאָל האָבן אַ ביליקערן טאַריף?

דאָס זעט אָבער אַזוי אויס צו זיין בלויז אייבנאויף. קיינער רעכנט נים פאַר אַן עולה דאָס, וואָס דער שטייער־צאָלער, אפילו דער וואָס האָט אַליין נים קיין אויטאָמאָביל, צאָלט שטייערן פאַר דער באַקוועמלאַכקייט פון'ם מאָטאָריסט. דאָס פלאַסטערן די גאַסן, לייגן שאָסייען און האַלטן אין גוטער אָרדענונג די גאַסן וואָס ווערן שנעל אויסגעטראָגן פון'ם מאָטאָר־פאָרקער, קאָסטן דעם שטייער־צאָלער שווערע געלדער. דאָס פאָרקער פּראָבלעם בכלל דעם אויבנאַן אין דעם שטאָטיקן בודזשעט. אָט וועט אפשר דאַרפן בויען נייע בריקן און שניידן נייע גאַסן, וואָס וועט קאָסטן דיי צאָלער מיליאָנען, כדי צו ספּאַרוויזן זיך מיט'ן וואַקסנדיקן מאָטאָר פאָרקער. אויסגיינג משאַרדזשעס" וואָס די טראַמוויי קאָמפּאַני צאָלט זיינען שוין שפּריינג אַ רעזולטאַט פון'ם מאָטאָר פאָרקער: דאָס זיינען די אויטאָמאָבילן עס וואָלט צעהאַקן דעם ברוך ביי די רעלסן.

דער אמת איז, אז אַלע ביידגער פון שטאָט זיינען גלייך פאַראינטערעסירט אין גוטע, באַקוועמע און ביליקערע פאַרבינדונגען צווישן די פאַרשיידענע טיילן פון שטאָט, און זיי צאָלן דערפאַר שטייערן, אויב די טראַמוויי־פאָרער צאָלן שטייערן פאַר דער באַקוועמלאַכקייט פון די מאָטאָריסטן, מאַכן די לעצטע צאָלן שטייערן פאַר דער באַקוועמלאַכקייט פון די טראַמוויי־פאָרער.

געהעכערטע "פעירס" זיינען אַ שלעכטע, אַ שעדלאַכע און אַן אומיושר'דיקע לייזונג פון דער טראַמוויי פראַגע. די "פעירס" זיינען שוין איצט צו הויך, און זיי וואָלטן גאָר געדאַרפט געשניטן ווערן, ווען די שטאָט זאָל אפילו דערפאַר דאַרפן באַצאָלן מיט סובסידיעס.

די מאָטאָריסטן און די טראַמוויי פאָרער

ווידער שטייען מיר אין ווייניפּעג פּנים אל פּנים מיט דער פראַגע פון אַ העכערונג פון'ם טראַמוויי טאַריף. עס קאָן אפילו פּאַסירן, אַז ווען די דאָזיקע שורות וועלן געלייענט ווערן, זאָל דאָס שוין נים זיין קיין פראַגע, — די "פעירס" זאָלן דורך אַן אפּמאַך צווישן דער טראַמוויי קאָמפּאַני און דער מוניציפּאַלער פאַרוואַלטונג געהעכערט ווערן.

די פראַגע איז אויפגעהויבן געוואָרן נאָך מיט חדשים צוריק, ווען די ווייניפּעגער עלעקטריק ריילוויי קאָמפּאַני האָט זיך געוועדעט צו דער מוניציפּאַליטעט נאָך אַ דערלויבעניש צו העכערן די "פעירס". אָדער אַז די שטאָט זאָל אַראָפּנעמען פון איר געוויסע שטייערן, ווי, למשל, דעם שטייער פאַר ברויקירן די שטחים אַרום די רעלסן, וואָס ווערן שנעל אויסגעטראָגן פון'ם מאָטאָר פאָרקער. זי האָט גע'טענה'ט, אַז צוליב דעם וואַקסנדיקן מאָטאָר־פאָרקער, פאַלן די צאָל פון אירע פאַסאַזשירן און אירע הכנסות, און אַז זי ליידט פאַרלוסטן און קאָן דערפאַר נים אָנגיין מיט אירע אויסגאַבן אויף פאַרבעסערונגען וואָס זיינען דרינגענד וואָס זיינען פאַרבונדן מיט טייטיק.

מיר ווייסן נים, אויף וויפל די טענות פון דער טראַמוויי קאָמפּאַני זיינען גערעכטע — כאָטש עס איז קיין ספק נים, אַז אירע הכנסות זיינען לעצטנס שטאַרק געפאַלן. דאָס האָט אָבער געזאָלט אויסגעפאַרשט ווערן דורך אַן אונטערזוכונג פון דער קאָמפּאַניס ביכער און חשבונות.

וואָס פאַר אַנדערע איז אָבער קלאָר איז, אַז, אויב די קאָמפּאַני דאַרף קריגן וועלכע ס'איז באַפרידיקונג, טאָר דאָס נים געמאַן ווערן אויפ'ן חשבון פון'ם טראַמוויי־פאָרער. געהעכערטע "פעירס" וועלן זיין אַ געהעכערטע לאַסט אויף דעם אַרימערן טייל פון דער באַפעלקערונג, וואָס האָט נים קיין איינגענע אויטאָמאָבילן, און וואָס קאָן אַמוויינינקסטנס טראָגן די לאַסט. דאָס וועט צוערשט פאַלן אויף דער אַרימערן אַרבעטער, וואָס פאָרט צו דער אַרבעט מיט'ן טראַמוויי, און וועמעס פרוי און קינדער קומען באַנוצן זיך מיט'ן טראַמוויי אין זייערע פאַרבינדונגען מיט די פאַרבינדונגען פון דער טראַמוויי־פאָרער. אַ סך מענשן, וואָס באַנוצן זיך מיט'ן טראַמוויי, ווערן אויפגעשטעלט אויף אַ נייע שוועריקייט, אַז זיי וועלן אַרויפלייגן אַ נייע שווערע לאַסט אויף זייערע באַשריינקטע בודזשעטן.

אַגב מוזן די כסדר'דיקע העכערונגען פון די "פעירס" פירן צו אַ ווייטערדיקער פאַרקלענערונג פון דעם טראַמוויי פאָרער. אַ סך מענשן, וואָס באַנוצן זיך איצט מיט'ן טראַמוויי, וועלן בעסער גיין צופיס, אָדער זיי וועלן זוכן דירות נאָענט צו זייערע אַרבעטס פּלעצער אין צענטער, וואָס איז פאַר זיך אַליין נים קיין גינסטיקע דערשיינונג. — דער צענטער פון שטאָט ווערט מער איבערגעפאָלקט, און די געזינטערע פאַרשטאָטיקע דיסטריקטן ווערן פאַרלאָזן.

אויב ס'איז נייטיק צו באַפרידיקן די קאָמפּאַני, דאַרף דאָס נים געטאָן ווערן דורך העכערע "פעירס". נאָר דורך הנחות אין שייערן. עס וואָלט זיך אפילו געלויגט בעסער צו גיבן דער קאָמפּאַני אַ סובסידיע, אויב דאָס זאָל זיין נייטיק כדי אנצוהאַלטן נידריקערע "פעירס".

נאָטירלאַך, וועט דער דורכשניטלאַכער שטייער צאָלער דאַרפן דורך זיינע געהעכערטע שטייערן דעקן אָט די אויסגאַבן. דאָס זעט אויס אייביג אויף צו זיין אַן עולה קענן אים: פאַרוואָס זאָל ער צאָלן העכערע שטייערן, כדי דער טראַמוויי־פאָרער זאָל האָבן אַ ביליקערן טאַריף?

דאָס זעט אָבער אַזוי אויס צו זיין בלויז אייבנאויף. קיינער רעכנט נים פאַר אַן עולה דאָס, וואָס דער שטייער־צאָלער, אפילו דער וואָס האָט אַליין נים קיין אויטאָמאָביל, צאָלט שטייערן פאַר דער באַקוועמלאַכקייט פון'ם מאָטאָריסט. דאָס פלאַסטערן די גאַסן, לייגן שאָסייען און האַלטן אין גוטער אָרדענונג די גאַסן וואָס ווערן שנעל אויסגעטראָגן פון'ם מאָטאָר־פאָרקער, קאָסטן דעם שטייער־צאָלער שווערע געלדער. דאָס פאָרקער פּראָבלעם בכלל דעם אויבנאַן אין דעם שטאָטיקן בודזשעט. אָט וועט אפשר דאַרפן בויען נייע בריקן און שניידן נייע גאַסן, וואָס וועט קאָסטן דיי צאָלער מיליאָנען, כדי צו ספּאַרוויזן זיך מיט'ן וואַקסנדיקן מאָטאָר פאָרקער. אויסגיינג משאַרדזשעס" וואָס די טראַמוויי קאָמפּאַני צאָלט זיינען שוין שפּריינג אַ רעזולטאַט פון'ם מאָטאָר פאָרקער: דאָס זיינען די אויטאָמאָבילן עס וואָלט צעהאַקן דעם ברוך ביי די רעלסן.

דער אמת איז, אַז אַלע ביידגער פון שטאָט זיינען גלייך פאַראינטערעסירט אין גוטע, באַקוועמע און ביליקערע פאַרבינדונגען צווישן די פאַרשיידענע טיילן פון שטאָט, און זיי צאָלן דערפאַר שטייערן. אויב די טראַמוויי־פאָרער צאָלן שטייערן פאַר דער באַקוועמלאַכקייט פון די מאָטאָריסטן, מאַכן די לעצטע צאָלן שטייערן פאַר דער באַקוועמלאַכקייט פון די טראַמוויי־פאָרער.

געהעכערטע "פעירס" זיינען אַ שלעכטע, אַ שעדלאַכע און אַן אומיושר'דיקע לייזונג פון דער טראַמוויי פראַגע. די "פעירס" זיינען שוין איצט צו הויך, און זיי וואָלטן גאָר געדאַרפט געשניטן ווערן, ווען די שטאָט זאָל אפילו דערפאַר דאַרפן באַצאָלן מיט סובסידיעס.

אַן אויסרייד פאַר אימיגראַציע שונאים

די איצטיקע אַרבעטסלאָזיקייט, וואָס איז אַלווילטלאַך אין איר פאַרנעם, האָט זיכער גאָרנישט נים צו טאָן מיט אימיגראַציע. ענגלאַנד און דייטשלאַנד און אַנדערע אויסוואַנדערונגס לענדער לוידן פון איר נים און אַ קלענערער מאָס, ווי די פאַראייניקטע שטאַטן אָדער קאַנאַדע.

דאָך נוצן אויס די אימיגראַנטן שונאים די אַרבעטסלאָזיקייט פאַר זייערע צוועקן, און זיי פירן אָן זייער אַנטי־אימיגראַנטישע פּראָפּאַגאַנדע אויף אַ גרויסן שטייגער. זיי נוצן אַזוי אויס דעם פּסיכאָלאָגישן מאָמענט, ווען עס איז אַזוי שווער צו קריגן באַשעפטיקונג און ווען יעדן איינעם זעט אויס, אַז דער צווייטער רייסט זיין ביסן פון מויל.

קאַנגרעסמאַן דזשאַנסאָן, פאָרזיצער פון דער אימיגראַציע קאָמיסיע פון אַמעריקאַנער קאָנגרעס, האָט די טעג געמאַכט אַ פאַרשלאָג, אַז, צוליב דער אַרבעטסלאָזיקייט, זאָל די אימיגראַציע קוויטאַ געשניטן ווערן אויף האַלב, און אַז אַ קוואָטאַ זאָל אויך איינגעפירט ווערן פאַר קאַנאַדע און אַנדערע אַמעריקאַנער לענדער.

וואָס פאַר אַ ממשית דאָס וועט האָבן אין דער לייזונג פון דער אַרבעטסלאָזיקייט, קאָן מען זעען, ווען מען פאַרגלייכט די צאָל אַרבעטסלאָזע מיט דער צאָל אימיגראַנטן. אין די שטאָטן זיינען דאָ איצט אַרבעטסלאָזע אין די מיליאָנען, איינציק שאַצן אַפּ זייער צאָל ביז 8 מיליאָנען. אָבער זיכער איז זייער צאָל נים ווייניקער פון אַן ערך פיר מיליאָן. דורך שניידן די קוואָטאַ אויף האַלב, וועט מען פאַרמאַכן די טירן פאַר אַ 100-150 טויזנט אימיגראַנטן. אַ סך פון וועלכע זיינען עלטערע מענשן, מאַטעס און מאַמעס, וואָס קומען נים אַרבעטן. דאָס איז בלויז אַן אימבאַדייטנדיקער פּראָצענט פון דער צאָל אַרבעטסלאָזע.

אָבער קאַנגרעסמאַן דזשאַנסאָן אַליין זאָגט, אַז ער וויל דאָס ווי אַן לקספּערימענט. און אויב ער וועט "געלינגען", זאָל די נייע קוואָטאַ פאַרבלייבן אויף שטענדיק אין קראַפט. ער וויל, מיט איין וואָרט, פּשוט אויסנוצן די געלעגנהייט צו שניידן די אימיגראַציע.

דער אינהאַלט פון מעמאָראַנדום

אַנערקענענדיק דעם סענטימענט מיט וועלכן ס'איז פאַרווילקט דער געגענט אַרום דעם כותל, שלאָגט דער מעמאָראַנדום אַלע רעליגיעזע סעקטן. דאַריבער בעטן דער מעמאָראַנדום די קאָמיסיע אַז זי זאָל באַטראַכטן דעם כותל מערבי אַלס דעם עלטסטן פון די הייליקע פּלעצער אין ירושלים און אַלס דער פלאַץ וועלכער לויט זיין גרויסער געשיכטלאַכער פאַרנאַנגענהייט דאַרף אינטערעסירן יעדן צווייוויזיטער מענשן.

דער מעמאָראַנדום פאַנגט זיך אַז מיט אַ באַשרייבונג פון אַזוי דער בית המקדש איז געבויט געוואָרן, לויט ווי עס ווערט איבערגעגעבן אין דער ביבל, אַז גיט אויך פּרטים פון דער אַרכיטעקטור אַז דעם שטח וואָס דער בית המקדש האָט פאַרנומען, אויס'ן סמך פון באַשרייבונגען פון באַריטטע פאַראַנצייזישע געלערנטע. אַז אַזוי איז אַ באַשרייבונג פון דעם פּאַראַכט פון דעם בית המקדש זיינען געקומען נים נאָר פון אידישע און קריסטלאַכע געלערנטע, ציטירט אויך דער מעמאָראַנדום פון רוימישע קוועלן, ווי מאַציטוס, דיאָ קאַסיוס און אַנדערע. דאַן גיט דער מעמאָראַנדום באַווייז, אַז די חורבות פון דעם בית המקדש זיינען געווען הייליק צו אידן. שטעלן פון תלמוד און מדרש ווערן ציטירט צו צייגן אַז אַם וויינינקסטנס פון דעם דריטן יאָרהונדערט פון דער קריסטלאַכער צייט רעכענונג אַן האָט מען געגלויבט אַז דער שכינה רוט אויפ'ן כותל מערבי.

זיך ווענדנדיק דאַן צו קריסטלאַכע סטאַטוס קוואָ אַן באַצוג צו דער הייליקער פּלעצער, דערקלערט, אַז אין באַצוג צום כותל מערבי האָט דער סטאַטוס קוואָ נים געאַרבעט אויף אַ צופרידנשטעלנדן אָרן. עס ווערט דערמאָנט דער פאַקט, וואָס ביז 13—1912 האָט דער סטאַטוס קוואָ געאַרבעט אויף אַ צופרידנשטעלנדיקן אָרן, און אַ סיכסוך איז אויסגעבראָכן. אָבער פון דעם יאָר 1920 אַן האָט זיך אָנגעהאָבן סיכסוכים וועלכע האָבן דערגרייכט אַ קלימאַקס אין סיכסוך פון 1928, ווען אַן עולכן קאָן נים גיי גע־זאָגט ווערן אַז סאַי די אידן, סאַי די מוסולמאַנער אַן סאַי די בריטישע רעגי־רונג האָבן באַמת פּרובירט אויסגעפינען וואָס דער סטאַטוס קוואָ איז און דורכ־פירן עס אין די אַלע יאָרן.

אין באַצוג צו דעם דאָזיקן פּונקט ווייזט אָן דער מעמאָראַנדום אַז קיינע קריסטלאַכע סעקטן האָבן נים פאַרגע־לייגט קיינע תביעות וועגן דער הייליק־קייט פון כותל מערבי פאַר זיי, כאָטש נעמענדיק אין אָנבאַטראַכט דעם פאַקט וואָס די ביבל ווערט באַטראַכט אַלס הייליק אין ביי אידן, מוז אָבער יעדער איינער אירענענד וועלכער זכר פון די ביבלישע עס באַטראַכט צייטן באַטראַכט ווערן אַלס הייליק ביי ווייל עס ווערט געזאָגט אין ויקרא כטל־דום־פאַר, אַז דער באַרן זאָל פאַרדונגען ווערן אויף אַ לאַנגן טערמין צו דער פאַ־לעסטינער רעגירונג און מען זאָל עס קאָ־נען באַנוצן פאַר אידישע תפילות, און אַלס אַן אויסטויש זאָל די אידישע אָגענ־טור פאַרדינגען, דורך דער פאַלעסטינער רעגירונג, אַ געוויסן שטח לאַנד, וואָס עס זאָלן קאָנען אויסגעבויט ווערן הייזער פאַר די אָרימע אַראַבער, וועלכע וואוינען אינעם אַרום דעם כותל מערבי.

אנדערע פאַרשלאָגן אין דעם מעמאָ־ראַנדום בנוגע דעם כותל מערבי פאַדערן אַז די קאָמיסיע זאָל געדענקען דעם פאַקט אַז דער כותל מערבי ווערט באַטראַכט אַלס אַן הייליקטום ביי אידן, אַז דאָס רעכט ביי אידן צו קומען צום כותל און דאַוונען דאָרט זאָל אָנערקענט ווערן, און אַז עס זאָל אויך אָנערקענט ווערן אַז דער כותל מערבי איז אַ הייליקער פּלאַץ נים נאָר פאַר די אידן וואָס וואוינען אין יאָרן שיים אויך אין אַרץ־ישראל, נאָר אויך פאַר די אידן פון דער גאַנצער וועלט, און אַז די דאָזיקע פאַדערונגען זיינען זיך סומך אויף אוראַלטע רעכטן וועלכע זיי־נען קיינמאָל נים באַשטריטן געוואָרן אין דער פאַרלויף פון 1200 אָדער 1300 יאָר, אויס־סער אין אַראַבישע פון די לעצטע פאַלעס־שע אין דאָס סיכסוכים.

דער מעמאָראַנדום, וועלכער ציינט אָן אַז אַנגלאַנד אַלס די מאַנדאַטן מאַכט האָט זי אונטערגענומען אַנצוהאַלטן דעם סטאַטוס קוואָ אַן באַצוג צו דער הייליקע פּלעצער, דערקלערט, אַז אין אַצוג צום כותל מערבי האָט דער סטאַטוס קוואָ געאַרבעט אויף אַ צופרידנשטעלנדן אָר־פן. עס ווערט דערמאָנט דער פאַקט, וואָס ביז 13—1912 האָט דער סטאַטוס קוואָ געאַרבעט אויף אַ צופרידנשטעלנדיקן אָר־פן, ווען אַ סיכסוך איז אויסגעבראָכן. אָבער פון דעם יאָר 1920 אַן האָט זיך אָנגעהאָבן סיכסוכים וועלכע האָבן דערגרייכט אַ קלימאַקס אין סיכסוך פון 1928, ווען עס האָט אָנגעגעבן אַז אַן עולכן קאָן נים גע־זאָגט ווערן אַז סאַי די אידן, סאַי די מוסולמאַנער אַן סאַי די בריטישע רעגי־רונג האָבן באַמת פּרובירט אויסגעפינען וואָס דער סטאַטוס קוואָ איז און דורכ־פירן עס אין די אַלע יאָרן.

אין באַצוג צו דעם דאָזיקן פּונקט ווייזט אָן דער מעמאָראַנדום אַז קיינע קריסטלאַכע סעקטן האָבן נים פאַרגע־לייגט קיינע תביעות וועגן דער הייליק־קייט פון כותל מערבי פאַר זיי, כאָטש נעמענדיק אין אָנבאַטראַכט דעם פאַקט וואָס די ביבל ווערט באַטראַכט אַלס הייי־ליק ביי קריסטן פּונקט ווי ביי אידן, מוז אָבער יעדער איינער אירענענד וועלכער זכר פון די ביבלישע עס באַטראַכט ווען ער איז געשטאַנען, ציטירט באַטראַכט ווערן אַלס הייליק ביי ווייל עס ווערט געזאָגט אין ויקרא כטל־

"איר זאָלט האַלטן מיינע שבתים און מיין אוהל הייליק." פּונקט ווי שמירת שבת באַציט זיך אויף שטענדיק, אַזוי איז אויך די הייליקייט פון בית המקדש אויף לעולם ועד. כאָטש ער איז חרוב איז ער אָבער נאָך אַלץ הייליק".

דר. אַדלער מעמאָראַנדום ווייזט אָן אַז דאָס מוז באַטראַכט ווערן פאַר אַן אור־טאַראַטיווע דערקלערונג וועגן די אידי־שע עפּעלן אין באַצוג צום כותל מערבי, ווייל אַלע שפּעטערדיקע דורות האָבן אָנערקענט די אויטאָראַטיטע פון רמב"ם, וועלכער איז צוזאַמען מיט טהאַמאַס אַק־וינאַס געוואָרן פאַר איינעם פון די גאָר גרעסטע גייסטער פון מיטעלאַלטער.

פילע נעמען פון אידישע אויטאָריטע־טען ווערן אָנגעגעבן צו צייגן אַז דער מנהג צו דאַוונען ביים כותל מערבי איז אַלע יאָרהונדערטער. רבי פּחיה פון רע־נענסבורג, וועלכער איז געקומען קיין ירושלים אין פאַרלויף פון די קרייצ־צוגן אין די יאָרן 85-1180 און וועלכער האָט דאַמאָלט געפונען בלויז איין אידן דאָרטן — אברהם דער פאַרבער — וועלכער האָט אים אָנגעצייגט אויף דעם "ר חזי־תים אין די טויערן וואו די אידן האָבן פריער געראַוונט. דער מעמאָראַנדום צי־טירט אויך רב שמואל בן פלמיאל, רבי מנחם בן פּרץ און בנימין פון טאַלעדאָ.

אין די ערשטע צייטן, דערקלערט דער מעמאָראַנדום, האָט מען זיך נוחג געווען צו דאַוונען ביים כותל מערבי פאַרטאָג צו נאַכט; ביים מחרב זיין די לבנה, תשעה באב און פּסעפּעלע יומים טובים. דער מנהג פון דאַוונען אַלע טאָג ביים כותל מערבי איז ווי עס שיינט אויסגע־באַכט געוואָרן פון רבי משה געלבשטיין אין דעם לעצטן פּערטל פון דעם ניינצנטן יאָרהונדערט.

דר. אַדלער—ווייזט אָן, אַז בעת ירוש־לים איז געשטאַנען אונטער מוסולמאַני־שער הערשאַפט זיינען שוועריקייטן אָפּט־מאָל אָנגעשטאַנען אין פאַרבינדונג מיט דעם אידישן דאַוונען ביים כותל. אָפּט־מאָל האָט מען אָפּגעפאָרט געצאָלט פאַר פאַרהאַנדלונגען אין אַנגעלעגענהייטן פון ירושלים אַרום אַזוי אַלע יאָרן. אַזוי אַלע שפּעטערדיקע דורות האָבן אָנערקענט די אויטאָריטעט פון רמב"ם, וועלכער איז צוזאַמען מיט טהאַמאַס אַק־וינאַס געוואָרן פאַר איינעם פון די גאָר גרעסטע גייסטער פון מיטעלאַלטער.

פילע נעמען פון אידישע אויטאָריטע־טען ווערן אָנגעגעבן צו צייגן אַז דער מנהג צו דאַוונען ביים כותל מערבי איז אַלע יאָרהונדערטער. רבי פּחיה פון רע־נענסבורג, וועלכער איז געקומען קיין ירושלים אין פאַרלויף פון די קרייצ־צוגן אין די יאָרן 85-1180 און וועלכער האָט דאַמאָלט געפונען בלויז איין אידן דאָרטן — אברהם דער פאַרבער — וועלכער האָט אים אָנגעצייגט אויף דעם "ר חזי־תים אין די טויערן וואו די אידן האָבן פריער געראַוונט. דער מעמאָראַנדום צי־טירט אויך רב שמואל בן פלמיאל, רבי מנחם בן פּרץ און בנימין פון טאַלעדאָ.

אין די ערשטע צייטן, דערקלערט דער מעמאָראַנדום, האָט מען זיך נוחג געווען צו דאַוונען ביים כותל מערבי פאַרטאָג צו נאַכט; ביים מחרב זיין די לבנה, תשעה באב און פּסעפּעלע יומים טובים. דער מנהג פון דאַוונען אַלע טאָג ביים כותל מערבי איז ווי עס שיינט אויסגע־באַכט געוואָרן פון רבי משה געלבשטיין אין דעם לעצטן פּערטל פון דעם ניינצנטן יאָרהונדערט.

דר. אַדלער—ווייזט אָן, אַז בעת ירוש־לים איז געשטאַנען אונטער מוסולמאַני־שער הערשאַפט זיינען שוועריקייטן אָפּט־מאָל אָנגעשטאַנען אין פאַרבינדונג מיט דעם אידישן דאַוונען ביים כותל. אָפּט־מאָל האָט מען גע

אויף פרעמדע וועגן

א שפּאַנענדער ראַמאַן פון די לייַרן און קאַמף פון דעם אידישן וואַנדערער

פון דר. ל. ב—ן

(פאַרטזעצונג)

ליובא ענטפערט אים, זי קאָן זיך ניט העלפן. זי מוז אים ענטפערן אז ער רעדט צו איר, זי ענטפערט אים גאַנץ זעלטן איין וואָרט אויף צען . . . . און טוט זי אַמאָל אַ פרייען שמייכל בעת׳ן ריידן, צעלאַכט ער זיך דאַן הויך אויס׳ן קול מיט אַ מאַדנעם געלעכטער, וואָס הויבט זיך אָן נראָב אויף די אונטערשטע טענער, און ענדיקט זיך מיט אַ קוויטש אויף די סאַמע אויבערשטע. ליובא קוקט אים אָן פאַרוואונדערט מיט אירע גרויסע און שוואַרצע אויגן. אין קיצור האָט זי געהאַט אַ רויטן הינטעלע, קראַכאַווטשיק האָט מען אים גערופן, איז יעדעס מאָל, ווען קראַכאַווטשיק פלעגט זי דערזעען, פלעגט ער נעשען שפּרינגען און דריען זיך אַרום איר, און פאַרגיין זיך מיט אַזאַ פרייליכן בילן, וואָס איז שטאַרק ענלעך געווען צו מעקנעק׳ס לאַכן . . . .

— מערקווירדיק ! — וואונדערט זי זיך.

די דיקע רייטשל האָט זיך געקאָכט . . הגם מעקנעק האָט אָנגעהאַלט מיט איר די ״פריינטשאַפט״, האָט זי מיט איר פרויען אינסטינקט געפילט אין מעקנעק׳ס באַציאונגען צו ליובאַ׳ן אַן ערנסט נעפיל, ווי אין זיין פריינשאַפט צו איר, אַ סך אַ טיפערן און רייניערן, פול מיט רעספּעקט . . .

— צי איז עס ניט אַמאָל ליבע ? ליבע ? . . . — האָט זי נעטראַכט און געפילט צו זיי ביידן אַ טיפן האַס.

אין אַזאַ צייט האָט געברענט און גע־קאָכט אין איר. און אויב מעקנעק איז נאָך נעשטאַנען לעבן ליובאַ׳ן, האָט זי, ריי־טשעל, איר כעס אויסגעלאָזן צו די אַר־בעטאַרנס, וואָס פלעגן צו איר צוטראָגן די פאַרטיקע אַרבעט צו עקזאַמענירן . . . האָט געשריען, געליאַרמט, געוואָרפן די העמדער די אַרבעטאַרנס אין פּנים אַריין און געגעבן צוריק זיי די אַרבעט פאַר־ריכטן . . .

— וואָס איז געוואָרן מיט רייטש־לען ? — פלעגן אייניקע אַרבעטאַרנס זיך וואונדערן, טראַגנדיק די אַרבעט צו זייערע מאַשינען.

אַנדערע אַרבעטאַרנס פלעגן איר דאַן שעלטן מיט טויטע קללות, בעת זיי פלע־גען קריגן זייער אַרבעט צוריק :

— אַזאַ גראָבע שטיק פלייש ! וואָס אַרט עס איר, ווען מיר וועלן זיך נאָך מער מאַטערן, ווען מיר וועלן וויניקער פאַרדינען . . . . . אַ נאַנצע פריצה גע־וואָרן, אַז פאַלן זאָל פון איר דאָס פלייש שטיקער־ווייז ! . . .

און ווידער אַנדערע אַרבעטאַרנס, פון די עלטערע ״הענט״, וואָס האָבן גע־וואוסט ווען מעקנעק׳ס פאַרהעלטענ־סע צו איר, האָבן זיך געלעס׳דן אַן ערנסט זיך מיט נעהיימע מינעס :

—עס ברענט אויף איר די הויט . . . . עפּעס איז מר. מעקנעק צופיל פריינטלאַך מיט מיס עטינבערג . . .

— יאָ, יאָ, איך האָב עס אויך באַ־מערקט . . . אוי, וואָלט עס געווען אַ שיינע זאַך ! . . .

—יענע איז פיל שענער פון־פון רייטש לען . . .

— אַ חנ׳עווידיקע . . . און וואָס פאַר אַ פיגור, זע נאָר !

— נו, יאָ, ווען ניט וואָלט זי דאָך ביי מעקנעק׳ן ניט געאַרבעט פון וואָך... כאַ ! כאַ! כאַ ! . . .

— כאַ, כאַ, כאַ ! פון וואַנען ווייסטו, בעסי, אַז פון וואָך ? . . .

— יאָ, בעסי, טאָמער . . .

— רעדט ניט אַזוי, קינדער . . . . . מיס עטינבערג קוקט ניט אויס אַזאַ . . . זי האָט אַזאַ איידעלן און אינטעליגענ־טען פּנים . . .

— דאָס וועט מר. מעקנעק׳ן ניט פאַרשאַנען.

— איך מיין אַזוי ! . . .

— פּע, מיידלאַך, שעמט זיך ! . . .

— אוי, אַ גרינע !

— אוי, ווען דאָס איז אמת, אויב רייטשל . . . איך וואָרף דאַן אַריין אין אַ צדקה פּושקע . . .

— און איך וועל איר דאַן אַריינשיק אַ קאָמישע קאַרטל, אויף וועלכער עס וועט זיין אויסגעמאָלט אַ לאַנגע, לאַנגע צונג . . .

— איך אויף ! . . .

— טאַקע, טאַקע, מען וועט עס דאַר־פען טאָן ! . . . כאַ, כאַ, כאַ ! . . . .

— כאַ ! כאַ ! כאַ ! — האָבן זיך געס׳דן אין גלאַכן און דורכגעווינקט זיך אַט די אַלע אַרבעטאַרנס און האָבן זיך געפרייט, וואָס רייטשל פאַרלירט מעקנעק׳ס פריינטשאַפט . . .

און אַז מעקנעק גייט אַוועק צו זיך אין אַפּיס, דאַן וואַרפט זיך רייטשל אַרויף אויף ליובאַ׳ן מיט האַס אין קול :

— האָסטו געזען אַ גרעפן ? איך ווער צעריסן פון דער אַרבעט און זי שטייט זיך אין רעדט ! . . . .

דער לאַנגער פאַרמאַן, מיט די אַרבל פאַרקאַטשעט הויך איבער די עלנבוי־גענס, וואָס שטייט אויפ׳ן אַנדערן עק טיש, טוט אַ ווינק צו איר מיט זיינע שאַרפע אין כיטרע אויגן — זי זאָל לאָ־זען ליובאַ׳ן צורן; אָבער רייטשל וויל זי ניט צורן לאַזן, זי זוכט צו דערגיין איר די יאָרן, טאָמער וועט זי אויף אַזאַ אָר־פן פאַרטרייבן ליובאַ׳ן פון שאָפּ . . .

— מען פאַרלאָזט זיך אויף איר אין בערקוקן די אַרבעט — טוט רייטשל צו זיך אַ כאַפּ אַ ביסל אָפּגעבראַכטע העמ־דער און הויבט זיי אָן צו וואַרפן און שליידערן אויפ׳ן טיש :

— זעט נאָר, דזשעק — שרייט זי צו דעם פאַרמאַן — וואָס פאַר אַן אַרבעט זי האָט צוגענומען ! . . . קרום, זעט נאָר, אַ נאָט אויסל . . . זעט נאָר ! כאַ, כאַ, כ׳אַ! — טוט זי אַ כאַפּ אַ העמד, צעלאַכנדיק זיך אַזוי, אַז איר גאַנצער דיר־קער קערפּער טרייסלט זיך פון געלעכ־טער, און זי לויפט צו צום פאַרמאַן לייט דער העמד פאַנאַנדערגענומען און ווייזט אים : — זעט אַן אַרבעט, האַ ? . . . . זי וועט פון מר. מעקנעק׳ן מאַכן אַ לייט, ווען זי וועט אַזאַ אַרבעט צוגע־מען ! . . .

דער פאַרמאַן באַטראַכט דאָס העמד און ענטפערט מיט כיטרען שמייכל :

— עס איז אַלרייט, ווען ווילט איר ?

—דזשעק, וואָס רעדט איר ? איר זייט בלינד ? — זאָגט רייטשל אַן, אַרויפטרעטנדיק אים אויפ׳ן פוס, טוט זי צו אים אַ וואונק מיט די בלויע אויר־גען, אַז ער זאָל אויף זאָגן, ווי זי . . .

ער אָבער, ווייסנדיק ליובאַ׳ס תקיפות ביי מעקנעק׳ן, שפּילט ״פאַליטיק״, און ער זאָגט :

— עס וועט אויערגיין, נישקשה ! איז איין העמד ניט אַזוי געראָטן ! . . . .

— אַלרייט ! אַלרייט ! — טוט רייטשל אַ בלישטשע אויף אים מיט די אויגן — פון מיינעטוועגן . . . .

— איז דו קערט זיך אום צוריק אויף איר אָרט אַן, אַ שמיץ טועדיק דאָס העמד אויפ׳ן טיש, טוט זי זיך אַ קער צו ליובאַ׳ן און זאָגט :

— עס איז אַלרייט, מיס עטינבערג, די אַרבעט איז נאָך צו גוט ! . . . .

און זי צעלאַכט זיך פרעך, קוקנדיק אויף ליובאַ׳ן מיט טיפן האַס.

צו

ערוועקען אייער קינדער׳ס אַפּע־טיט ווען זיי דערעסט זיך די געוועהנליכע גלאַז מילך, סער־ווירט זיי קעלאָגג׳ס קאָרן פלייקס. דאַן וועלען זיי טרינקען מילך גערן! דאָס איז אַן אמת׳ע הילף פאַר אַלע

מוטערס

קעלאָגג׳ס קאָרן פלייקס זייגען אָבסאָ־לוט כשר אונטער דער השגחה פון אגודת הרבנים פון מאַראַנאָפּאַ

Kellogg's

CORN FLAKES

★ שמענדיג ווי פריש־פון־אויוועז אין דעם פּאַקעט־מיטשען אינערליך וואַקס־פּאַפּיר־געלעמען ראַפּער

מעמאָראַנדום וואָס באַווייזט היסטאָרישע פאַר־בינדונג פון אידן מיט דעם כותל מערבי

(שלום פון זייט 2)

געקומען.

אום צו ווייזן ווייטער ווי אַזוי מוסול־מאַנישער שרייבער האָבן ווייטער אין פאַרלויף פון די גאַנצע פינף יאָרהונדערט טע ניט געקאָנט באַשטימען צווישן זיך איבער דעם גענויען פּלאַץ וואו בורקע איז אַריינגעקומען און זיך אָפּגעשטעלט, ציטירט דער מעמאָראַנדום שטעלט פון מוסולמאַנישע שרייבער וועלכע זיינען געזאַמלט געוואָרן און איבערגעזעצט גע־וואָרן פון אַראַביש פון ניו לע סטראַנזש אין זיין בוך ״פאַלעסטינע אונטער די מוסולמאַנער.״

אונטערפירנדיק דעם סך הכל פון די רעשטע 74 זייטן פון דעם מעמאָראַ־דום וואָס אַנטהאַלט הונדערט זייטן, וועלן אָנגעוויזן אַז די דערקלערונגען וואָס זיינען געמאַכט געוואָרן פון פאַר־שיידענע קוואַלן, בריינגען אַרויס קלאָר די פאָלגנדע פּונקטן.

1) אַז אין פאַרלויף פון אַלע דורות אין אונטער אַלע באַדינונגען האָבן די אידן באַטראַכט די וואַנט וואָס איז אין בערגעבליבן פון חורבן בית המקדש אַלס אַ הייליק פּלאַץ, און אַז ווען עס האָט זיך נאָר געמאַכט אַ געלעגנהייט זיינען זיי זיך צוזאַמענגעקומען נעבן דעם בוילן און דאָרט אָפּגעריכט תפילות.

2) ״אַז דאָס זיינען געווען צוזאַמענ־קונפט פאַר באַשטימטע און פאַרמעלע תפילות, און ניט פון צופעליקע תפילות פון איינצעלנע מענשן.

3) ״אַז שוין אין דריטן יאָרהונדערט איז באַוויזן געוואָרן דורך ליטעראַטור און זיינט דעם צענטן יאָרהונדערט דורך באַ־שטימטע באַריכטן פון רייזנדע, אַז אַלעס וואָס איז איבערגעבליבן פון בית המקדש, דער כותל מערבי, ווערט באַטראַכט אין דער טראַדיציע און ווערט אַנערקענט פון די אַרבעראַנען, אַז עס שטאַמט אָפּ פון שלמה המקד׳ס צייט, אַז דאָס איז דער־ספּעציעלער הייליקער פּלאַץ, וואו די אי־דען פאַרזאַמלען זיך פאַר תפילות.

4) ״זיינט די צאָל אידן אין הייליקן לאַנד האָט זיך פאַרגרעסערט, האָבן זיך אָנגעפאַנגען טעגלאַכע תפילות ביים כותל מערבי, און צוליב דעם וואָס די תפילות האָבן זיך פאַרצייגן אויף אייניקע שעה אין אויך אויף אַ נאַנצן טאָג זיינען דאָרט אַוועקגעריינט געוואָרן אַן אַנדער אַוועקגעשטעלט געוואָרן בענק און שטר־לען, וואו די אַלטע אידן זאָלן זיך קאָנען אַוועקזעצן.

5) ״צוליב דעם וואָס צווישן די אַרטאָ־דאָקסישע אידן הערשט אַן אָפּטיילונג פון מענער און פרויען בעת דער לעזונג תפי־לות, פלעגן די פרויען זיך פאַרוואַמלען אין איין ווינקל פון דורכגאַנג, און די מענער האָבן זיך פאַרוואַמלט אַן אַן אַנדער זייט. שפּעטער איז אַוועקגעשטעלט געוואָרן די דינע מחיצה צווישן מענער און פרויען, אין אַנקלאַנג מיט די רעליגיעזע דינים. ד׳ מידה אָפּצוטיילן מענער און פרויען בעת רעליגיעזע תפילות דאַרף ניט אומ־סימפּאַטיש באַטראַכט ווערן מער די מו־סולמאַנער, וואָרום אויך זיי האָבן אַזאַ מנהג.

6) [illegible] אַן זיינען

דע

אַן אַוונט בּרידזש

— פון וועלכן אַלע האָבן הנאה געהאַט — ווערט געבראַכט צו אַ פאַרגעניגנדיקן שלום ווען איר סערווירט רעד ראָז טיי.

עס שיקט אַוועק יעדן איינעם דערפרישט און אין גוטן מוט.

רעד ראָז טיי

״איז גוטער טיי״

צוויי קוואַליטעטן — גרין לייבל און אָרענדזש פּיקאָו

דעם ווי ירושלים איז איינגענומען גע־וואָרן פון די מאַכטערנער, דאָס הייסט, זיינט מער ווי דרייצן יאָרהונדערט, איז קיינמאָל ניט קיין דעם דורכגאַנג אַדער צו פאַרריכטן דעם טראָטואַר. אין אַלגע־מיין איז דער מאַכטעראַנישער שטאַנד־פּונקט געווען אַזאַ, וואָס דאָס טאַלערירט די אָפּגעלאָזנקייט און גלייכגילטיקייט״.

״כדי צו ברייגנען די לעצטע באַוויזן, וויל מיר אויפמערקזאַם מאַכן אייער ספּעציעלע קאָמיסיע אויף דעם רעפאָרט פון דער קאָמיסיע בנוגע די פאַלעסטינער אומרוען אין אַוגוסט 1929,, וואָס איז פאַרעפנטלאַכט געוואָרן פון דעם קאָלאָ־ניאַל מיניסטער און אין איבערגעגעבן גע־וואָרן אין מאַרט, 1930, צום פאָרלאָ־מענט. עס ווערט דאָרט געזאָגט דאָס פאָלגנדע :

״עס איז אַזוינער מיינונג, אַז דער ״בו־ראַק קאָמפּיין״ (אַזוי איז באַצייכנט גע־וואָרן דער קאָמפּיין, וואָס אייניקע מאַכ־מעראַנישע געזעלשאַפטן פירן אַן אין באַ־צוג צום כותל מערבי), האָט פאַר זיך 2 אויפגאַבן: פון איין זייט וויל זי שטערן און באַלאַסטיקן די אידן, אָנפאַנגענדיק מיט דעם דאָזיקן ציל האָט זיך דער דאָזיקער קאָמפּיין אַנטוויי־קעלט צו אַ מער ערנסטער זאַך.

״בעת דער זיצונג פון דער פּרעמאַנע־טער מאַנדאַטן קאָמיסיע, וואָס איז אָפּגע־האַלטן געוואָרן דעם 26טן אָקטאָבער 1928, האָט די ענגלישע רעגירונג צוגע־שטעלט צו דער קאָמיסיע געוויסע קאַ־מענטאַרן בנוגע דעם מעמאָראַנדום וואָס די זיוניסטישע אָרגאַניזאַציע האָט צוגע־שטעלט דעם 12טן אָקטאָבער, 1928. אין דעם דאָזיקן דאָקומענט — אין אויך אין אַ סך אַנדערע דאָקומענטן — איז גע־מאַכט געוואָרן די באַשטימטע דעקלאַראַ־ציע, אַז די אידישע קהלה האָט פעסטגע־שטעלט איר רעכט צוצוקומען צום שטח פון כותל מערבי, כדי דאָרט אָפּצוריכטן תפילות, אָבער ווען די מאַכטעראַנער פלעגן דאַנען פּראַטעסטירן, האָט די טערקישע מאַכט אָפּט דערקלערט, אַז זי וועט ניט אָפּשאַפן דעם ביז איצטיקן מי־הג צו בריינגען אַ מחיצה צום כותל מע־רבי, וואָס זאָל אָפּטיילן די פרויען פון די מענער.

מען קאָן מיט זיכערקייט זאָגן, אַז זיינט ווערן פאַרשיידענע פּערזאָנען האָבן דאָס אויס־גענוצט אַלס אַ געלעגנהייט אַרויסצוציען געלט פון די אידן. מען האָט זיך ניט באַ־מיט צו איר האַלטן ריין דעם דורכגאַנג אַדער צו פאַרריכטן דעם טראָטואַר. אין אַלגע־מיין איז דער מאַכטעראַנישער שטאַנד־פּונקט געווען אַזאַ, וואָס דאָס האָט טאַלערירט די אָפּגעלאָזנקייט און גלייכגילטיקייט״.

״כדי צו בריינגען די לעצטע באַוויזן, וויל מיר אויפמערקזאַם מאַכן אייער ספּעציעלע קאָמיסיע אויף דעם רעפּאָרט פון דער קאָמיסיע בנוגע די פאַלעסטינער אומרוען אין אַוגוסט 1929,, וואָס איז פאַרעפנטלאַכט געוואָרן פון דעם קאָלאָ־ניאַל מיניסטער און איז איבערגעגעבן גע־וואָרן אין מאַרט, 1930, צום פאָרלאָ־מענט. עס ווערט דאָרט געזאָגט דאָס פאָלגנדע :

״עס איז אַזוינער מיינונג, אַז דער ״בו־ראַק קאָמפּיין״ (אַזוי איז באַצייכנט גע־וואָרן דער קאָמפּיין, וואָס אייניקע מאַכ־מעראַנישע געזעלשאַפטן פירן אַן אין באַ־צוג צום כותל מערבי), האָט פאַר זיך 2 אויפגאַבן: פון איין זייט וויל זי שטערן און באַלאַסטיקן די אידן, אָנפאַנגענדיק מיט דעם דאָזיקן ציל האָט זיך דער דאָזיקער קאָמפּיין אַנטוויי־קעלט צו אַ מער ערנסטער זאַך.

״בעת דער זיצונג פון דער פּרעמאַנע־טער מאַנדאַטן קאָמיסיע, וואָס איז אָפּגע־האַלטן געוואָרן דעם 26טן אָקטאָבער 1928, האָט די ענגלישע רעגירונג צוגע־שטעלט צו דער קאָמיסיע געוויסע קאַ־מענטאַרן בנוגע דעם מעמאָראַנדום וואָס די זיוניסטישע אָרגאַניזאַציע האָט צוגע־שטעלט דעם 12טן אָקטאָבער, 1928. אין דעם דאָזיקן דאָקומענט — אין אויך אין אַ סך אַנדערע דאָקומענטן — איז גע־מאַכט געוואָרן די באַשטימטע דעקלאַראַ־ציע, אַז די אידישע קהלה האָט פעסטגע־שטעלט איר רעכט צוצוקומען צום שטח פון כותל מערבי, כדי דאָרט אָפּצוריכטן תפילות, אָבער ווען די מאַכטעראַנער פלעגן דאַנען פּראַטעסטירן, האָט די טערקישע מאַכט אָפּט דערקלערט, אַז זי וועט ניט אָפּשאַפן דעם ביז איצטיקן מי־הג צו בריינגען אַ מחיצה צום כותל מע־רבי, וואָס זאָל אָפּטיילן די פרויען פון די מענער.

מען קאָן מיט זיכערקייט זאָגן, אַז זיינט ווערן

פאַרבריצירט אין קאַנאַדע אונ־טער קאָנטראָל פון דער רעגי־רונג. גערייניקט פיר מאָל אין געצייטיקט אין באַנד פאַר יאָרן

געבאַטלט אין 2 סייזעס :
40 אונצ. פלעשל
26 אונצ. פלעשל

Melchers

Gold Cross

הייַמאַן און העסטרין

באַריסטערס, סאָליסיטאָרס און א. וו.
216 — מעקאַינטייער בלאָק — 216
טעלעפאָן 21 627
מר. העסטרינס וואוינונג:
306 סט. דזשאַנס עוועי., טעל. 53 133

שינבין, מאָראָזניק און ראָבלין

Shinbane, Morosnick & Roblin
Barristers, Solicitors and Notaries
באַריסטערס, סאָליסיטאָרס, נאָטאַריוס
Office: 207-8 Confederation Life Bldg.
457 Main St. Opposite City Hall
טעלעפאָן 21 345—6

טשערניאַק, קאַפּשטיין און ספּיוואַק

Barristers, Solicitors, Etc.
460 מיין סטריט
טעלעפאָן 24 591 און 24 666

א. ע. קאַנטאָר

אדוואָקאַט און נאָטאַרי
A. E. CANTOR
אפיס: 210 נאָטר דיים עוועניו
טעלעפאָן 223 89
רעזידענס:
103 בענערמאַן עוועי., טעל. 353 51

ח. שולמאַן

אדוואָקאַט און נאָטאַרי
געלט צו לייען אויף 6½ פּראָצענט
אפיס: 592 מיין סטריט
H. SCHULMAN, B.A., LL.B.
לאָו אפיס
Ste. 11, 592 MAIN STREET
צווישן לאַנאַן און אַלעקסאַנדער
טעלעפאָן 462 88

דייווידסאָן און ראַטנער

Davidson & Ratner
באַריסטערס, סאָליסיטאָרס און א. וו.
Barristers, Solicitors, etc.
Office: 406-7 Avenue Bldg. Ph. 26 080
265 Portage Ave. Winnipeg

מ. אַוועראַבאַך

באַריסטער, סאָליסיטאָר
8—824 ראָיאַל
טעלעפאָן
רעי. 435 אַבערדין

דאָקטוירים Doctors' Directory

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
58 578	51 250	דר. ס. דזש. בערמאַן, 834 מיין סטריט אפיס שטונדן פון 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
54 107	54 107	דר. דזש. ברענער, 367 סעלקירק עוועניו אפיס שטונדן: 3—5, 7.30—8.30 DR. H. D. ISAACS & DR. J. BRENER
26 947	53 422	דר. א. גוטמאַן, 5—304 עוועניו בלאָק 265 פּאָרטעדזש עוועניו אפיס שטונדן: 10—12, 2—6 און ביי אַפּאָינטמענטס DR. A. GUTTMAN
22 717	54 429	דר. ס. דזשאַוויש, 404 באַיר בלדג. שטונדן: 11—12 און 3—6 און ביי אַפּאָינטמענטס DR. SIMON JAUVOISH
26 600	28 153	דר. ה. הערשפילד, 576 מיין סט. קאָר. אַלעקסאַנדער עוו. אפיס שטונדן 11—1, 2—5 און 7—9 DR. H. HERSHFIELD
52 744	51 772	דר. כ. א. וויקטאָר, קאָר. סעלקירק און סאַלטער (איבער דער באַנק) אפיס שטונדן פון 3—5 און 7—8 DR. B. A. VICTOR
53 720	52 278	דר. א. מאָיס, סט. דזשאַנס בלאָק, פּריטשאַרד און מיין אפיס שטונדן פון 2—4.30 און 7—9 DR. A. MOYSE
	52 376	דר. דזשאַ. כי. מעקטעוויש, שטונדן 2—5 און 7—9 פרויען און קינדער קראַנקהייטן 500 קאָלערידזש עוועי. רעז. 504 קאָלערידזש עוועי. DR. GEO. B. McTAVISH
53 181	53 181	דר. י. פּערלמאַן, 291 באַראָוס עוועי., קאָר. טשאַרלס אפיס שטונדן פון 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
54 866	51 968	דר. ס. קאָבערינסקי, סוויט 2 קראַמפּ בלאָק (מיין און דאַפּערין עוועי.) אפיס שטונדן פון 3—5 און 6.30—8 DR. S. KOBRINSKY
24 480	49 763	דר. מעקס ריידי (עקס רעי) 283 פּאָרטעדזש, קאָר. סטיט (100 טאַראָנטאָ דזשענ. טראַסט בלדג.), לענג איסלאַנד שטונדן: פון 2—6 אַוונט און ביי אַפּאָינטמענטס DR. MAX RADY
53 915	52 614	דר. סעם ראָדין, ראַיאַל בענק בילדינג (מיין און סעלקירק) אפיס שטונדן פון 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
88 916	59 473	דר. א. ל. שובין, אפיס שטונדן 11—12 און 2—6 אפיס: בענק אָף קאָמערס בלדג., מיין און אַלעקסאַנדער רעזידענס: 414 סטעלאַ עוועי. DR. A. L. SHUBIN
55 111	54 917	דר. פ. סעדזיאַק, שטונדן: 3—6 און ביי אַפּאָינטמענט. אפיס 962½ מיין סט. רעז. 434 סאַלטער סט. DR. F. SEDZIAK
		אויגן, אויערן, נאָז און האַלז
28 281	51 848	דר. י. ה. בעקמאַן, 800 באַיר בילדינג DR. J. H. BECKMAN
24 465	51 359	דר. ד. מ. דזשענאָף, 830-2 סאַמערסעט בלאָק DR. D. M. GENOFF

דענטיסטען Dentists Directory

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
51 560	41 652	דר. י. בן עזרא, ב.א. 962½ מיין סט. קאָר. סעלקירק DR. I. BEN EZRA, B.A.
56 720		דר. מ. א. בעגמאַן, סוויט 1 סט. דזשאַנס בלאָק., 984 מיין סט. DR. M. A. BREGMAN
86 115		דר. ס. אי. גרינבערג, 414 באַיר בילדינג. DR. S. E. GREENBERG.
52 744	39 829	דר. א. גאַרדנער, 409 סעלקירק עוועי., קאָר. סאַלטער. (איבער דער ראָיאַל באַנק) DR. A. GARDNER
56 056		דר. ס. טשוירטשיל, סוויט 1, טריק בלאָק, 972 מיין סטריט. DR. S. H. CHURCHILL

פאַרוויגלטע טענדערס אַרבעטסיריט צו דעם אונ־טערנעמענכן, און אינדאָרסירט ״טענדער פאַר וואַרף עקסטענשאָן, העלקא, מאַנ.״ ווערן אָנגענ־נומען ווערן ביז 12 אויינער ביימאָ (דעיליינ־סייוינג) דאָנערשטאָג, יולי 10, 1930 פאַר דער פאָנסטרוקציע פון אַן עקסטענשאָן צו־דעם האָפן אין העלקא, סעלקירק דיסטריקט, מאַנ.

פּענער און פאַרטיג פון קאָנטראַקט קאָן מען זעען און באַקומען אַן אַפּאַרטמענט פון טע־דער צו באַקומען אין דעם דעפּאַרטמענט, אין די אפיסען פון דעם דיסטריקט אינזשענער, קאָר־מאַסט בילדינג ווינניפּעג, מאַנ.: בילדערס עקס־טענדזש, 401 נאָטרדיים אינוועסטמענט בילד־ינג, ווינניפּעג, מאַנ., אויך אין די פאָסט אָפּי־סעס, רייוועראַנאָ, מאַנ., און העלקא, מאַנ.

טענדערס וועלן ניט גענומען ווערן אין אַנבאַ־טראַכט מיידן געמאַכט אויף נעדרוקטע פאָרמען צוגעשטעלט פון דעם דעפּאַרטמענט און אין אַנ־דערע מיט די אַנגעוויזענע דאָקומענטן. אַלע ווערן מענדער פון באַליין זיין מיט אַן אַנ־גענומענעם טשעק פון אַ געשאַרטערטער באַנק צאַלבאַר צום מיניסטער פון פאָסטן וואָרקס, אין פאַרלייך צו 10 פּראָצענטן פון דער סומע פון טענדער, באַנדס פון דאָמיניאָן אָף קאַנאַדע אַדער אַן דער קאַנאַדער נאַציאָנאַלער איינקאָם קאָס־טאָן, ווערן אויך אָנגענומען ווערן אַלס טעקיי־ריטי־מענער באַנדס און אַ טשעק אויב פאַרלאַנט צו אַפּטאָן אַ פאַרשיידענע סומע.

באַמערקונג — בלויע פּרינטס קאָן מען באַקומען אין דעם דעפּאַרטמענט דורך דעפּאָזיטן אַן אָנגע־נומענע טשעק פאַר דער סומע פון $20.00 צאָל־באַר צום מיניסטער פון פאָסטן וואָרקס, וואָס וועט צוריקגעגעבן ווערן אויב דער אָנבאָטער וועט נעבן אַ רעגולערן אָפּשאַ.

אַדרעס,
N. DESJARD
Secre

of Public Works,
16, 1930

בלוטיקע טעג

ראמאן פון אידישן לעבן אין דער צייט פון די ערשטע יאָרן פון דער וועלט מלחמה

פון י. נאָרמאן

(פארטזעצונג)

ארומקוקנדיק זיך אין אלע זייטן האט ער דערזעען א קערפער ארומטרייבנדיק אין וואסער, ווען דער קערפער איז צו־געשוואומען נעענטער האט ער דערקאנט אז דאס איז מירקין.

— מירקין, מיין פריינט! — האט ראנאווין אויסגערופן. — איך האב, אז ער לעבט און אז ער האט נאר פארלאָ־רען זיין באוואוסטזיין. איך מוז אים רע־טען.

און ווערנר און האט אין איין האנט נענומען זיין פריינט, האט ער מיט דעל־דער וואסער און געזוכט צו דערגרייכן צום צווייטן ברעג.

צו זיין גרויסער פרייד האט ער באלד דערזעען אויף די אנדערע אמעראמען אנ־קומען. דאס זיינען געווען סעמיאן, בלוישטיין און די מערסטע פון סעמ־יאנ'ס חברה; צוויי פון זיי האבן נע־פעלט און מען האט ניט געוואוסט אויב זיי זיינען דערטרונקען געווארן אדער די דייטשע סאלדאטן האבן זיי געפאנגען.

באלד איז די נעוועלשאפט געווען אויף דעם אנדערן ברעג, וואו אויף מירקין איז נעקומען צו זיך, און די פרייד איבער זייער וואוינדערבארער רעטונג איז גע־ווען אומבאשרייבלאך.

— אין דער דאזיקער מינוט פון אונ־זער שמחה, — האט ראנאווין אויסגע־רופן, — לאמיר ניט פארגעסן די צוויי פריינט אונזערע, וועלכע פעלן. אויב זיי זיינען דערטרונקען געווארן, דאן וועלן מיר פאר זייער טויט נעמען ראכע, און אויב זיי זיינען געפאנגען וועלן מיר זיי באפרייען; אבער שטעלט זיך פאר דאס אין דער דייטשער מאכט, וואס קאנסטו, אן ארימער איד, אויפטאן קעגן דער מעכ־טיקער מיליטערישער מאכט פון דייטש־לאנד? פאלג מיך, לאמער אוועקפאָרן פון דאנען, אוועקפאָרן קיין אמעריקע און איך וועל מיט פרייד גיין ארבעטן און האלפן דיר פארדינען פאר אונזער לעבנס מיטל. אבי ניט צו זיין אייביק אין דער דאזיקער שרעק פאר די געפאר־רען, וואס רינגלען אונז ארום.

ראנאווין'ס געזיכט איז געווארן זייער ערנסט.

— מיין ליבע רחל, — האט ער גע־זאגט, — איידער מיר האבן חתונה גע־האט האב איך דיר געווארנט, אז ניט מיט בלומען וועט דיין לעבנס וועג זיין אויסגעשפרייט, איך האב צוויי אמביצי־עס אין לעבן, פאר וועלכע איך מוז קעמפפן. איך וועל קיינמאל ניט זיין גליקלאך ביז דאן, אז איך וועל וויסן, אז איך וועל וויסן אז אונזערע אידן אין די אקופירטע געגנטן שטארבן אויס פון הונגער, און זיי זיינען נאך דערצו הפ־קר ביי די דייטשן און די פאָליאקן. איך וועל ניט אויפגעבן דעם קאמף ביז איך וועל ניט געווינען פאר אונזערע אידן די מענשלאכע רעכטן, וואס עס ווערט פון זיי אזוי שענדלאך אוועקגערוכט.

— אח דאן — דו ווייסט דאך, רחל, אז איך מוז אויסגעפינען פון וואנען איך שטאם, און ווער עס זיינען מיינע עלי־טערן; דאס וועל איך ניט קאנען טאן ווען איך וועל אוועקפאָרן אין א פרעמ־דער לאנד. עס קאן אנדערש ניט זיין, רחל, דו מוזט ליידן ביז א צייט.

די יונגע פרוי האט אראפגעלאָזן דעם קאפ און האט געשווינגן.

זיי האבן זיך צוריקגעקערט אהיים אלס אויס'ן צווייטן טאג האבן זיי דערפארן, אז די נאכצע געגנט פון ליווקי ביז וואק־נא איז אין א גווארלדיקער אויפרעגונג.

— אבער וואס איז דען געשעען?

די דייטשע צייטונגען וואס האבן אנ־נעהויבן צו דערשיינען אין די אקופיר־טע געגנטן פון פוילן און ליטע, האבן געבראכט די גרויסע נייעס אז דער שרעק לאכער רעוואלוציאנער שלמה ראנאווין מיט זיינע חברים זיינען דערטרונקען געווארן אין דעם נעמאן.

עס הייסט, אז די סאלדאטן האבן מיט אים געהאט א שווערן קאמף, און דערביי איז געשילדערט געווארן די גרויסן העלדן טאטן וואס זיי האבן באוויזן, באפרייענ־דיק דאס לאנד פון דעם גרויסן רעוואלו־ציאנער.

(פארטזעצונג קומט)

אין די שטונדען זיינען פארגאנגען און עס האט שוין געגרויט דער מארגן, און דאן האט שוין די זון ארויסגעשיינען, אבער איר מאן איז נאך אלץ ניט גע־קומען צוריק.

דא האט שוין די אומגליקלאכע רחל ניט געקאנט מער אויסהאלטן, אין הויז און זי איז ארויס אין וואלד.

נאר דער, וועלכער עס האט עס גע־זען מיט זיינע אויגן, ווייס וואס עס הייסט א שיינער זומערדיקער פרימארגן אין דעם ווילדן רימיינער וואלד, ווען אלעס הויבט זיך אן ריר־ן, פון דער קלייַ־נער מוראזשקע ביז די שיינע און גרויסע פויגל.

אבער רחל האט איצט ניט געזען די שיינקייט פון דער נאטור, אירע אלע גע־דאנקען זיינען איצט געווען פארנומען מיט איר מאן.

אין פלוצלונג האט זי א ציטער גע־טאן, אלס זי האט דערהערט א גערויש פון טריט, דאן האט זי געשטורמט פאר־ווערטס און אין דער געקסטער מינוט איז זי געלעגן אויפ'ן האלז פון איר גע־ליבטן מאן.

— שלמה, מיין שלמה! — האט זי גערעדט צו איר העכסטן גליק, — איך האב דיך ווידער! דו ביסט צוריק ביי מיר! א, וואס פאר א שרעק איך בין אויסגעשטאנען!

ערשט איצט האט זי דערזעען אז זיי־נע קריידער זיינען נאס. די האר צע־ווארפן און זיין געזיכט בלאס און אויס־געמאטערט.

— מיין נאט, שלמה, זע ווי דו קוקסט אויס! וואס האט פאסירט?

אבער אויף שלמה ראנאווין'ס גע־זיכט איז ווידער געלעגן זיין ליבלאכע שמייכל, וואס האט פאר אים שטענדיק געוואוינען אלעמענס הערצער. איצט, אז די געפאר איז געווען אריבער, האט ער פארגעסן אן אלעס וואס ער האט איבער געליטן. ער איז געווען פון יענע נאטור רען, וואס מען זעט ביי אידן זייער זעלטן. ער האט ניט געוואוסט וואס עס הייסט צו זיין פארזארגט.

— צו וואס זאל איך דיר מאכן אויס־זיסטע שמערצן? — האט ער געענט־פערט. — איך בין טאקע געווען אי־געפאר; נו, איז וואס? היינט רויש, מארגן טויט, דאס איז דאך דעם מענטש ע'ס לעבן.

— און די רעדסט עס אזוי גלייכגיל־טיק? — האט די יונגע פרוי אויסגע־פרעגט — איך בעט דיך, שלמה, הער אויף צו פירן דיין אומזיסטן קאמף קעגן וואס פאר א גוואלדיקע שרעק אונזער רעטונג וועט אנווארפן אויף די לעב־קעס און בושעווסקי'ס. גלויבט מיר, אז די דייטשע יונקערס וועלן איצט האבן אן אנדער מיינונג וועגן אידן.

— מיר קאנען אבער ניט פארטזעצן היינט דעם קאמף, — האט סעמיאן באר־מערקט, מיר זיינען צופיל, אויסגעמא־טערט און אונזע שונאים וועלן זיכער אונז ארומזוכן. מיר מוזן היינט זיך אויסרוען.

און די פריינט זיינען געלאפן מיט דעם ברעג פון דעם נעמאן.

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

אין דער דאזיקער נאכט האט רחל'ען ניט גענומען קיין שלאף. זי איז געווען שטארק אומרואיק איבער איר געליבטן מאן און זי האט אים אומגעדולדיק דער־ווארטעט.

ווען עס איז אוועק א שטונדע נאך א שטונדע און ער איז נאך אלץ ניט גע־קומען, האבן זיך אירע אויגן אנגעפילט מיט טרערן.

זי האט אין אמת'ן געצווייפלט, אויב זי וועט אים נאר איבערהויפט ווידער־זען. זי האט געוואוסט, אז ער ווארפט זיך אין די געפערלאכסטע אווענטיערען און דערפאר איז יעדן מאל, ווען ער פלעגט פון איר אפשייד נעמען מיט א קוש, האט זיך איר געדאכט, אז דאס איז שוין זיין לעצטער קוש. און אז ער וועט שוין צו איר מער ניט צוריקקומען.

היינט איז איר דאס הארץ געווען נאך מער פארדריקט; עפעס האט זיך איר געדאכט אז היינט האט געווים פאר־סירט אן אומגליק און זי האט ניט גע־קאנט זיין רואיק.

פריינץ אלבערט, סאסק.

שמואל טוביה טעדמאן

אלעמענס איבעררראשונג דערקלערט דער בר מצוה, אז ער איז מנדר זיין מתנה פאר דעם בית יתומים כולל קאווגע, די געבורטסשטאט פון זיין פאטער.

פיל מתנות זיינען געשיינקט געווארן צום בר מצוה פון די געסט און מרדכי און עליק כץ, זון פון מר. און מרס. כץ האבן געשפילט פיינע סאלאס פידל און זיי זיינען א פאר מאל ארויסגערופן גע־ווארן. נאכ'ן סאפער איז פארגעליינט גע־ווארן פון איטע כץ צו פארקויפן דעם בענשן און דאס געלט זאל גיין פאר'ן בית יתומים פון וויניפעג, און דער גע־וועזענער טאסטמייסטער, מר. שניי, ווערט מיט אמאל אן אקשיניר און פאר־קויפט זיין סחורה פאר גוט געלט.

די מנדרים זיינען די פאלגנדע: מר. ט. טעדמאן, וויניפעג, $25; ל. כץ, $11; ד. ל. כץ, $10; פייערמאן, $10; נ. כץ, $7 און פאר'ן כבוד כבוד צו איבערגעבן דאס געלט פערזענלאך צום בית יתומים איז איסר כץ מנדר $12. צוזאמען איז געשאפן געווארן 75 דאלאר.

נאכ'ן בענטשן פארברייענדן דער עולם אין טעניץ אין הויעגרדיק ביז שפעט אין טאג אריין האט דער עולם זיך געלאזט וואוילגיין. אלע אנווזנדע וועלן לאנג גע־דיינקען די ברכה פון מר. און מרס. טעדמאן. איך ווייס זיי צו האבן פיל נחת אין זייערע קינדער.

א. פאסטינסקי.

אנב'אורהא

(שלוס פון זייט 1)

זאשן, באניי איך ווידער מיינע האפענונ־גען אויף קרים.

וואס ס'איז אן עבירה, זיינען דר־לי־דער און רעציטאציעס וואס אונזערע פא־עטן האבן ביז איצט געשאפן לכבוד ביי רא'ב־בידזשאן, — פאר קיין אנדער לאנ־טוינג זיי ניט.

אבער ריידנדיק צוריק, האבן זיי, דאבט זיך, פאר בירא־בידזשאן אויך ניט גע־טוינג . . .

ווייכטיק פאר רעדזשיינע

און אומגעגנגנ
אייער אלט באקאנטער בוטשער

ה. מאכלין

פון רעדזשיינע, האט צוריק געעפנט א

כשר בוטשער שאפ

מיט דער הסכמה פון קהל און שוחט כ. קאליף

דארום בעט איך אלע אירן פון דר־דזשיינע און פון די קאנטרים ארום, מיך צו פאטראניזירן. איך וועל טרייען אייך צו דינען און צופרידנשטעלן הן מיט די פרייזן והן מיט קוואליטעט. טרייעט וועט איר זיך איבערצייגן. דעם 1טן יולי ווערט געעפנט די סטאר אין 1737 עלפטע עוו., פאן 29.056.

אייער באקאנטער פריינט

ה. מאכלין

H. MACLIN

1737-11th Ave., Regina, Sask.
Phone 29 056 Res. 5460

פארלארענע

טעלעפאן קאלס ווען איר זייט ניטא אין דער היים אדער איר זייט אוועק געפאן, — לאזט אונז זיי אויפנעמען.

PUBLIC STENO.
307 Mining Exchg. Bldg., Ph. 29 490

יעקב שמעלניצקי ע"ה

(סעאטל, וואש.)

אין טיפן טרויער שטייען מיר ביים פרישן קבר פון אונזער גע־וועזענעם טייערן פריינט יעקב שמעלניצקי ע"ה. מיר טרייסטן זיין פרוי און קינדער און די גאנצן שמעלניצקי משפחה אין זייער גרויסן פארלוסט. המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

מר. און מרס. א. ד. שמעלניצקי

רעדזשיינע, מאסק.

יעקב קאז ע"ה

מיר טרויערן אויף דעם גרויסן אומגליק און מיר דריקן אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו דער אלמנה און די קינדער אין זייער שמערצלאכן פארלוסט. מיר ווינשן זיי און דער גאנצער פאמיליע גע־טרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. לעפטאן

און פאמיליע

פארט ארטור, אנט.

יעקב שמעלניצקי ע"ה

מיר דריקן אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו זיין פרוי און קינדער, ברידער און שוועסטער, און דער גאנצער משפחה אין זייער גרויסן פארלוסט. זיין נאמען וועט אויף לאנג דערמאנט ווערן צום גוטן. מיר ווינשן זיי אלעמען געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. אייזיק באגאטש

מר. און מרס. י. באגאטש

היינט אויף דער ראדיא

CKY

ווינניפעג

3.00—מוזיק.
6.45—ליבעראלע פארטיי.
8.00—קאנסערוואטיוו פארטיי.
8.30—פיטשור.

CNRW 780

ווינניפעג

7.00—געזאנג, פיאנא סאלא, אינסטרו־מענטאלער קוואטרעט.

CJRW 499.7

פלעמינג

5.40—מוזיק.
6.15—אנקל פיטער.

CJGX 650

יארקטאן

7.15—פארמערס פרייי ראדיא שעה.

WLW 700

6.00—סינסינאטי, מעלאדיעס.
7.00—סינסינאטי, קאנצערט.

WTAM 1070

7.30—קליוולאנד, מאטארס פארטי.

WLW 700

8.00—סינסינאטי, דרים שיפ.

WTAM 1070

8.30—שיקאגא, פראגראם.

WMAQ 670

9.00—פארט ווארט, געזאנג פראגראם.

WLW 700

9.00—סינסינאטי, פיטשור.

WGN 720

9.30—שיקאגא, סימפאני ארקעסטער.

WMAQ 670

10.00—שיקאגא, טאנץ מוזיק.

WBBM 770

10.30—פארט ווארט, מעלאדיעס.

WBBM 770

11.00—שיקאגא, טאנץ־מוזיק.

NEW PALACE THEATRE

היינט, מארגן און מיטוואך

"סאלי"

דורכאויס ריידנדיק בילד

אויך ריידנדע קאמעדיע. פאקס נייעס

אין פעלעס טעאטער

היינט ווערט געוויזן "סאלי" א דורכ־אויס ריידנדיק, וינגענדיק און טאנצנדיק בילד מיט מערילין מילער אין דער הויפט־ראל — דער גרעסטער "היט" פון יאר. איר וועט זיך זיכער אמוזירן ביי דער דא־זיקער בילד. עס ווערט אויך געוויזן א דורכאויס ריידנדיקע קאמעדיע און פאקס נייעס. זעט און הערט עס אין פעלעס טע־אטער.

Classified Section קלאסיפייד סעקשען

ספעציעלע פרייזן פאר אדווערטייזינג אין דער קלאסיפיצירטער אפטיילונג

איין מאל, 5 ס. פער "אייטי־ריי"		פאר 3 מאנאטן,	$2.15
פאר א וואך, 20 ס	"		"
פאר 6 מאנאטן,	$4.00		"
פאר א מאנאטן, 75 ס	"	פאר 1 יאר,	$7.50

:: צו פארקויפן ::
FOR SALE

קאנפעקשאנערי און גראסערי, 15 מייל פון שטאט, מיט פאסט אפיס און פול רום מיט יערלאכן אומזאץ ביז $25.000. נור א ציימערן, עטאבלירט 17 יאר. צוריק ביי דעם איצטיקן איינגנטימער. מוז איצט פארקויפט ווערן צוליב א גענוגנדער אור־זאך. דאס איז אן אנטייל א זייער גוטע ביזנעס פארן פאסיקן מאן. פרעגט זיך באלד נאך.

5 רומיקער קאטעדזש אויף פריטשארד עוועניו, מיט גוטן סטייבל פאר דריי פערד מיער און וואסער אין סטייבל. נאראדזש. א זייער גוטער סנעפ פאר $2.100.

7 רום פולי מאדערן הויז, גרויסע ליב־טיקע ציימערן. אויסגעפיקסט אין פוירסט קלעס קאנדישאן. נאראדזש. 50 פוס לאט קאטידראל עוועניו, איסט אף מיין סטר. פריז $6.000. א גרויסער בארגען.

סווייטס צו פארענטן אין פארשיידענע בלאקס אין דער נארט ענד.

אינשורענס פאר אלערליי צוועקן. נעעד צו זייען אויף 6½ פרעצענט.

Sheps Agencies Ltd.

804 מיין סטריט
טעלעפאנס 761 55 און 53 807

צו פארקויפן אויף מאקריי עוועניו, 7 רומס, פולי מאדערן, הייסע לופט באהייי־צונג, שטיינערנער בייסמענט, מייפל פלארס, גרויסע סקרינד ווערענדע און סלייפינג באלקאני. וועט פארקויפן אויף א קליינעם קעש פיימענט אדער אויסבייי־טען אויף א קליינעם קאטעדזש. מען קאן עס פארנעמען דעם ערשטן יולי.

SCOTT & MACLEAN CO.

508 McIntyre Block Phone 87 848

צו פארקויפן איינקיק הויך קלאסיקע באנגאלאו היינט אין נארוואוד, צו רע־דוצירטע פרייזן.

CAMPBELL & CO.
801 Great West Permanent Bldg.
Phone 27 975 or Evgs. 202 484

צו פארקויפן 2 טשעסטערפילד סעטס — איינער א שפאנל נייער — יעדער סעט אנטהאלט 3 שטיק. זיך ווענדן טעלעפאן 51 652 נאך 6 אוונט.

פולי מאדערן קאטעדזש אויף באיר עווע., לעבן סאלטער. 5 רומס אונטן און 2 באקוועמע בער רומס אויבן. ערשט קלאסיק דעקערירט. א גרויסער בארגען פאר בלויז $3.400.

מאדערן 5 רום קאטעדזש אויף אבער־דין, מיט גוטן נאראדזש, ניי דעקערירט, באקוועמע, ליבטיקע ציימערן. פריז בלויז $2.800.

8 רום פולי מאדערן הויז לעבן מיין סט. הארדוואר פלארס, הייסע וואסער באהייצונג, נאראדזש, מוז פארקויפט ווע־רען פאר מארטגעדזש פריז. איילט זיך צו אויב איר ווילט עפעס קויפן, זעט

ח. פערלמאן און ג. זעלטשען

MUTUAL AGENCIES

796 Main Street Phone 51 000

הייזער צו פארקויפן. רייזער פראנטעדזש א שיינע סטאקא היים פון 8 רומס מיט הייסע וואסער באהייצונג, אוק פלארס אויבן און אונטן. 4 גרויסע ליכטיקע בער־רומס. ליווינג רום און דייניג רום, האבן אוק בים סיילינגס און זיינען אויסערגע־ווינלאך ליכטיק און גרויס. אפענער פיי־ער פלייס אין ליווינג רום. איין גרויסע קרם וואס קאן געגעצט ווערן פאר טאנצן און ביליארדס. גרויסער שיינער לאט מיט ביימער. וועט פארקויפן צו א רעדוקציע פאר $10.000. רופט אפ:

MR. LAWRIE, OF
J. J. SWANSON & CO. LTD.
601 Paris Bldg., Phone 26 349
or Evgs. 503-007

:: צו פאררענטן ::
FOR RENT

צו פאררענטן א 12 רומיקע הויז, רענט בייליק. זיך ווענדן אין 339 מאניטאבא עוועניו.

צו פאררענטן 2 אדער 3 רום סוויט אין א פריוואטער היים, מיט עלעקטרישן אויוון און הייסע וואסער. רענט בייליק. זיך ווענדן אין 681 פריטשארד עוועניו. טעלעפאן 51 268.

פארלאנגט

א יונגע פרוי מיט א אינגל 7 יאר אלט, פארלאנגט רום אין בארד אין א פריוואט־טער הויז אין וויניפעג ביטש. פון דעם 12טן ביז דעם 21טן יולי. זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 500.

צו פאררענטן א גרויסע שיינע רום פאר א קאפל אדער סינגל, מיט אדער אן פויר־ניטשור, אלע באקוועמלאכקייטן. ווענדן אין 236 אטלאנטיק עווע., טעל. 51 969.

צו פאררענטן א גרויסע רום דאונסטערס אדער אפסטערס. אלע באקוועמלאכקייטן. זיך ווענדן אין 269 אלפרעד עוועניו, טע־לעפאן 56 857.

צו סובלעטן א באקוועמען פראנט סוויט מיט א פריוואטער באלקאני אויפן ערשטן פלאר אין דערבי בלאק. רענט $35 א מאָ־נאט. זיך ווענדן גלייך צו סוויט 1 דערבי בלאק, 102 דערבי סטריט.

צו פאררענטן א שיינע רום, פאסיק פאר א יונגער מיידל אדער מאן. מען קאן זיך באנוצן מיטן טעלעפאן. זיך ווענדן אין 656 מאניטאבא עווע. טעלעפאן 54 223.

Winnipeg Beach and Gimli

שוחט מ. קאהם, צו יעדער צייט אין
15 Spruce St.

* * * * * * * * * * * * * * * * *
* לייענט "דאס אידישע וואָרט" אידער *
* איינענע צייטונג, נעדרוקט אין אונ־ *
* זער איינענער שפראך, פאר אונזערע *
* איינענע אינטערעסן פארשפרייט אין *
* אלע אידישע היימען פון וויניפעג און *
* מערב קאנאדע. *
* * * * * * * * * * * * * * * * *

:: פערזענלאכעס ::
PERSONAL

פליכטיקע מענער — נייע האר —

אין 10 ביז 60 טעג גארענטירט; שארבן קרעץ, דענדראף, שארבן עקזעמא, גע־היילט דורך פערזענלאכער באהאנדלונג

FRANKS, 207 Montgomery Bldg.
215½ Portage Ave.

א סך באשטעטיקונגען אויפן פארלאנג

SIMPSON & COMPANY

בייליפס
לייסענסד און באנדעד
ד. סימפסאן, מענערזשער
404 McINTYRE BLOCK PH. 88 008

געלט!

פאר אייערע באלדיקע נויטן

$50 ביז $500

צוועלף מאנאטן צו באצאלן פון צוריק. ריזאנייבל ריינטס. פינקטלאכע באדינונג. שטריינג פארטרויליך

אפן טעגלאך ביז 7.30 נאכמיטאג.

General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

R. B. ORMISTON

פלאָריסט

צוויי סטארס צו אייער באדינונג

96 Osborne St., Phone 42 386
340 Portage Ave., Phone 24 791

בלומען טעלעגראפירט איבעראל

פאונדריישאנס פאר מצבות נעמאכט און

פארריכט פאר אייער צופרידנהייט.

JOHN SCHALER
Phone 5993921

A. MUIR

אוטאריזירטער

דוקא פינישינג סטיישאן
פענדערס און באדי ריפעירס

376 FURBY ST.
PH. 33 255

אייער אלטע מעבל נעמאכט ניי —

און מאקע ביי אייך אין דער היים. בעסטע ארבעט פאר ביליקסטע פרייזן

רופט מיך אפ 23 269

גראַז-ערד סידינג

שווארצע ערד און ראטער מענור ביים לאד אדער בעג. סיידערס, בריק באסס און שטיינער פאר דרייווערס. דרייווערס און וואקס געבויט. גאראדזשעס און פויר־ניטשור געמופט. אפשאצונגע מיט פאר־געניגן בעגעבן.

DITCHFIELD & OAR
Office Phone 31 647 72 059 אוונט.

לייף אינשורענס

בעסער צו האבן א פאליסי און ניט דארפן עס, איידער דארפן דאס און ניט האבן..

P. A. TEMPLETON
807 Electric Railway Chambers
Phone 89 688

א מיטליאריקער רעליגיעז פראפעסיאנע־לער מאן זוכט באקאנטשאפט מיט אן אנ־שטענדיקער פרוי. מוז האבן אביסל פאר־מענן. שרייבט צו "דאס אידישע וואָרט", באקס 296.

דער דאזיקער אדווערטייזמענט איז גוט פאר א יינג דאלאר אויף זיינער ריפעירס איבער $2.00 אריינגעקראגן נאך דע, דאטום. גוטע ארבעט און באדינונג גארא'נטירט.

STEPHEN E. BRAND
519 Somerset Blk. Winnipeg

ארבעטער פארלאנגט
HELP WANTED

בלויז פאר דער שטאט וואנקאווער

איך, ווייל קומען אין באריינונג מיט א סטארקיפער אין שטאט איז אין קאנטרי וועלכער דארף האבן א באריינונג פון א גוטן סיילסמאן, ווענדא טרומער און שאר־קארד שריבער. איך האב דערפארונג אין אלע לינס פון מערטשענדייז. פאר ווייל־טערדיקע איינצעלהייטן שרייבט באלד צו דאס אידישע וואָרט באקס 299.

א באי מיט עקספירענס אין דזשענעראל סטאר, זוכט א שטעלע אין קאנטרי אדער אין שטאט. רעדט ענגליש, אוקראייניש, רוסיש און פוליש. ווייליק שווער צו אר־בעטן. קאן אויך זיין א גוטער העברייאי־שער און אידישער לערער. זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 358.

:: שטעלע פארלאנגט ::
SITUATION WANTED

שו"ב, לערער, גוטער בע"ת, קאן ענגליש, גוטע רעפערענסעס, זוכט ביינען פאזיציע. מעסיקער געהאלט. שרייבט צו "דאס אי־דישע וואָרט" באקס 498.

אכטונג סטארקיפערס

איך, ווייל קומען אין באריינונג מיט א סטארקיפער אין שטאט איז אין קאנטרי וועלכער דארף האבן א באריינונג פון א גוטן סיילסמאן, ווענדא טרומער און שאר־קארד שריבער. איך האב דערפארונג אין אלע לינס פון מערטשענדייז. פאר ווייל־טערדיקע איינצעלהייטן שרייבט באלד צו דאס אידישע וואָרט באקס 299.

א באי מיט עקספירענס אין דזשענעראל סטאר, זוכט א שטעלע אין קאנטרי אדער אין שטאט. רעדט ענגליש, אוקראייניש, רוסיש און פוליש. ווייליק שווער צו אר־בעטן. קאן אויך זיין א גוטער העברייאי־שער און אידישער לערער. זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 358.